

Rapla maakonna keskuste arengustrateegia

Projekti on rahastatud Islandi, Liechtensteini ja Norra poolt EMP finantsmehhanismi ning Norra finantsmehhanismi vahendusel.

[Rapla maakonna keskuste arengustrateegia]

Raplamaa
2009/2010

Sisukord

Sissejuhatus	4
1 Strateegia koostamise teoreetiline taust	6
1.1 Koostöö on edukuse üks tagajatest	6
1.2 Linnaliste piirkondade arenguetapid.....	8
1.3 Võrgustunud linnaregiooni arengumudel.....	9
1.4 Omavalitsuste koostöö eesmärgid ja -mudelid	11
1.5 W. Christalleri keskuskohtade teooria	13
1.6 Teenuste kättesaadavus.....	15
2 Strateegia koostamisele eelnenud uuringud ja analüüsid.....	17
2.1 Passiivne mobiilpositsioneerimine	17
2.2 Maakonna elanike küsitlus	20
2.3 Maakonnakeskuste omavalitsuste juhtide intervjuud	22
2.4 Raplamaa vallajuhtide intervjuud	23
3 Rapla keskustevõrgustiku strateegia.....	25
3.1 Rapla maakonna vallad	25
3.2 Olemasolevate funktsioonide/teenuste kaardistus keskuskohtades	32
3.3 Keskustevõrgu määratlus	33
3.4 Maakonna tasakaalustatud arengu suurimad kitsaskohad	37
3.5 Raplamaa keskustevõrgu tulevikuvision.....	38
3.6 Rapla kui võrgustiku keskpunkt.....	38
3.7 Teise taseme keskused	39
3.8 Kolmanda taseme keskused.....	40
3.9 Konkreetsed tegevused aastateks 2010-2013	41
4 Arengukava omanik ja uuendamise süsteem	42
5 Strateegia koostamise käigus tekkinud järeldused ja ettepanekud.....	43
6 Kasutatud allikad	49
7 Lisad	50
7.1 Lisa 1. Arendusideed ja -plaanid	50
7.2 Lisa 2. Ministeeriumide ja allasutuste esindatus maakondades	58

Tabelite register

Tabel 1. Kohalike omavalitsuste koostööpotentsiaal valdkondade lõikes	7
Tabel 2. Kohalike omavalitsuste koostöömudelid	12
Tabel 3. Teenuste soovitatav kättesaadavus	15
Tabel 4. Raplamaa valdade põhiantmed (vallad on reastatud tähestiku järjekorras)	25
Tabel 11. Teenuste kättesaadavus Raplamaa keskustes	32
Tabel 5. 10 keskust plussid ja miinused.....	33
Tabel 6. 1+9 keskust plussid ja miinused	34
Tabel 7. 3 keskust plussid ja miinused	34
Tabel 8. 3+7 keskust plussid ja miinused	35
Tabel 9. 1+2+7 keskust plussid ja miinused	35

Tabel 10. 1+3+6 keskust plussid ja miinused.....	36

Jooniste register

Joonis 1. Urbanisatsioon.....	8
Joonis 2. Suburbanisatsioon.....	9
Joonis 3. Kontraurbanisatsioon.....	9
Joonis 4. Reurbanisatsioon.....	9
Joonis 5. Linnavõrgustiku arengumudel.....	10
Joonis 6. W. Christalleri heksagoonid kolme erineva tasandi keskuskohtadega.....	14
Joonis 7. Raplamaa ankurpunktide arv.....	17
Joonis 8. Suuremate keskuste külastamine.....	20
Joonis 9. Raplamaa keskustevõrgustik.....	37

Sissejuhatus

Globaliseerivas maailmas konkureerivad omavahel nii ettevõtted kui ka geograafilised piirkonnad. Piirkonnad konkureerivad elanike, tööjõu, turistide ja investeeringute pärast. Seetõttu seisab iga maakonna ees küsimus, kuidas muutuda atraktiivsemaks erinevatele sihtrühmadele ja kuidas olla konkurentsivõimelisem. Sellele küsimusele vastuse leidmisest sõltub piirkonna areng või taandareng. Konkurentsivõimelistes piirkondades soovivad inimesed elada, sest seal on piisaval hulgal töökohti ja vaba aja veetmise võimalusi. Kogu sotsiaalne infrastruktuur on neis piirkondades kujundatud läbimõeldult ja elanike vajadusi arvestavalt. Taandarenevad paikkonnad paistavad aga silma sellega, et seal ei ole piisava põhjalikkusega mõeldud sellele, kuidas konkureerida. Selgelt ei ole sõnastatud see, mille poolest erinetakse teistest piirkondadest ja sotsiaalse infrastruktuuri kujundamisel ei ole lähtutud elanikkonna vajadustest.

Maakonna konkurentsivõime tõstmine on võimalik ainult läbi erinevate osapoolte igakülgse koostöö ja selgete kokkulepete. Ainult nii on võimalik vastu pidada globaalses konkurentsisis. Piirkonnas sõlmitavad kokkulepped peavad olema suunatud sellele, et:

- parandada maakonna elukeskkonda ja inimeste heaolu ning turvalisust
- suurendada elanike tööhõivet, sissetulekuid ja maakonna tuntust
- muuta maakond atraktiivseks külastajatele, investoritele ja spetsialistidele.

Eelneva saavutamise eeldusteks on ühise visiooni omamine ning visiooni saavutamiseks vajalike tegevuste ellu viimine. Ainult läbi eesmärgistatud arendamise on võimalik muuta maakond atraktiivseks nii elanikele, ettevõtjatele kui ka külastajatele.

Siin ei ole kiireid lahendusi, mis tagaksid silmapilkse edu. Piirkonna arendamine on pikaajaline protsess, mille tulemusi on võimalik märgata alles aastate pärast. Seetõttu on väga oluline, et kokku oleks lepitud põhieesmärkides ja tegevustes nende eesmärkide saavutamiseks.

Raplamaa keskustevõrgu arengustrateegia on koostatud selleks, et tagada kogu maakonna tasakaalustatud areng. See dokument ei ole loodud ühe või teise keskuse eelisarendamise põhjendamiseks vaid selleks, et:

- kõikidel piirkondadel oleks maakonna pikaajalisest arengust ühine arusaamine;
- kaardistatud oleks need võimalused, kus kõik maakonnas paiknevad keskused saaksid üksteist toetada;
- säiliks kõikide keskuste omanäolisus;
- tekiks tihedam omavaheline koostöö.

Käesolev dokument koosneb viiest peatükist. Esimene peatükk annab ülevaate piirkonna arendamise teoreetilisest taustast, lisaks käsitletakse põgusalt ka lähiriikide kogemust.

Teine peatükk annab ülevaate strateegia koostamisele eelnenud uuringutest.

Kolmas peatükk annab ülevaate maakonna omavalitsustest, Raplamaa keskustevõrgu definitsioonist, määratletakse maakonna tasakaalustatud arengu kitsaskohad, esitatakse

visioon ning võrgustiku osapoolte rollid ja ootused, samuti on olemas tegevuskava aastateks 2010-2013.

Neljas peatükk käsitleb arengukava uuendamise korda ja viies töö käigus tekkinud järeltõusid ja ettepanekuid, millest võiks kasu olla ka üldriiklikul tasandil.

Omavalitsuste piire ületavate arendusprojektide loetelu on esitatud lisan 1.

1 Strateegia koostamise teoreetiline taust

1.1 Koostöö on edukuse üks tagajatest

Charles Darwin on öelnud, et ellu ei jää mitte kõige tugevamad vaid kõige kohanemisvõimelisemad. Küsimusega, kuidas kohaneda välis- ja sisekeskkonna muutuvate oludega, ei puutu kokku ainult elusorganismid või ettevõtted vaid ka kõik geograafilised piirkonnad, kes soovivad säilitada oma konkurentsivõimet. Konkurentsivõime püsimeks tuleb aga teha koostööd erinevate osapoolte vahel ning see koostöö peab toetuma sünergial. Kuid sünergia saab tekkida ainult läbi täiendavate ajaliste ja rahaliste ressursside paigutamise koostöösse. Edukas koostöö erinevate osapoolte vahel ei tohi olla suunatud hetkeprobleemi lahendamisele vaid kaugemasse tulevikku. Seega on koostöö seotud arendustegevusega. Ühistest visioonidest juhitud koostöö võib viia sotsiaalse innovatsiooni - selleni, millest on oma teoses „*Social innovation what it is, why it matters and how it can be accelerated*” kirjutanud Geoff Mulgan.

„Sotsiaalne innovatsioon on uute koostöövormide ning individuaalsete ja globaalsete eesmärkide ja valikute ühtlustamise ja ühendamise viiside loomine ja rakendamine.” Sotsiaalse innovatsiooni vajalikkust põhjendab ta oma teoses järgmiselt: „Olemasoleva elukvaliteedi säilitamiseks on vaja uut tüüpi sotsiaalseid organisatsioone ning uusi koostöö, kollektiivse otsustamise ja tegutsemise vorme, sest inimeste käitumine ja vajadused tänu infotehnoloogia arengule ja hariduse kättesaadavusele on muutunud. Sotsiaalsed muutused on oluliselt aeglasemad kui tehnilised muutused.”

Sotsiaalset innovatsiooni võimaldavad iseorganiseeruvad kogukonnad, kes koosnevad sõltumatutest õppijatest, kes köidavad ja mõjutavad üksteist ühiste huvide ja kirgede kaudu ning kes teevad koostööd, et luua uut teadmist, mille allikaks on tegevuskeskkonnad. Edukaks toimetulekuks on oluline informatsioon probleemidest, nende põhjustest ning põhjuste kõrvaldamise teedest. Läbi koostöö sünnivad uued ideed, mis võimaldavad rahuldada rahuldamatat vajadusi ning sedasi parandada inimeste elukvaliteeti.

Sotsiaalse innovatsiooni tekitajateks on võimu omavad, kuid igapäeva tegevustega kursis olevad ja muutusteks motiveeritud inimesed. Seega on võtmepositsioonidel organisatsioonide juhid.

Raplamaa Omavalitsuste Liidu poolt ellu kutsutud projekt keskustevõrgustiku määratlemiseks ning ühise tegutsemisstrateegia loomiseks on üks näide soovist luua uut teadmist läbi koostöö, et parandada tulevikus maakonna inimeste elukvaliteeti.

Iga koostöö on aga protsess, mida tuleb planeerida, käivitada ja juhtida ning millel peab koostöötasandil olema vastutaja. Järelikult tuleb koostööstrateegia valmimisel leida see institutsioon või isik, kes hakkab vastutama strateegia elluviimise eest.

Strateegia elluviimisel saab tavaliselt määravaks elluvijate motiveeritus. See aga sõltub sellest, kas ühiselt toimides saadakse rohkem positiivseid või negatiivseid kogemusi. Järelikult peab strateegia olema koostatud nii, et arvestatud oleks kõikide osapoolte huve ning strateegia elluviimise korral oleks võimalik jõuda selgelt hoomatava arenguni.

Rootsi konsultatsiooniettevõtte Sweco Eurofutures AB vanemkonsultant Ulf Johansson on välja toonud kohalike omavalitsuste koostöö vormid järgmiselt:

1. Ühine arutelu (*koostöövõrgus suhtlemine, nõustamine, oskusteabe vahetus*)
2. Ühine korraldamine (*koordineerimine*)
3. Ühine juhtimine (*operatiivne koostöö, ülesannete koos läbiviimine*)
4. Ühine mõjutamine (*strateegiline koostöö regionaalarendus-küsimustes jne.*)

Samuti on ta hinnanud neljapalli süsteemis erinevaid koostöövaldkondi nende potentsiaali alusel ning on saanud tabelis 1 olevad tulemuse.

Tabel 1. Kohalike omavalitsuste koostööpotentsiaal valdkondade lõikes

Kohalike omavalitsuste koostöövaldkond	Hinnang koostöö potentsiaalile
Koolieelsed lasteasutused ja algkool (1 – 6 kl.)	1
Põhikooli keskaste (7 – 9 kl.)	2
Gümnaasium(10 – 12 kl.)	3
Sotsiaalsektor (<i>k.a. vanurite hooldus</i>)	1/0
Kultuur (<i>k.a. raamatukogud</i>)	1
Ehitus ja planeerimine	3
Tehnoteenused (<i>pargid, vesi, tänavad jne.</i>)	4
Keskkond ja tervis	3
Päästeteenistus	3
Turismi ja ettevõtluse areng	3
Haldus (<i>raamatupidamine, palgad, juhtimine, IT, 24/7, hanked jne.</i>)	4

Nagu tabelist on näha loeb ta kõige perspektiivikamateks kohalike omavalitsuse koostöökohtadeks kõike seda, mis on seotud halduse ja tehnoteenustega.

Sama kinnitab ka lähiriikide kogemus (Mäeltsemees, 2007):

1. Helsinki ja tagamaa koostööpiirkonna pädevus:
  - a. Ühistransport, sh linnalähirongid
  - b. Keskkonnaküsimused (jäätmemajandus)
  - c. Regionaalplaneerimine
  - d. Keskkonnamonitooring
2. Rootsi maakonna esinduskogu pädevus:
  - a. Tervishoid
  - b. Ühistransport

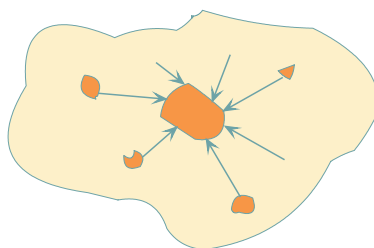
- c. Maakondlikud kultuuri- ja/või haridusasutused
  - d. Regionaalplaneerimine
- 3.** Varssavi regioonis moodustatud omavalitsusliit, mille pädevus on:
- a. Ühistransport, sh linnalähirongid
  - b. Veevarustus ja kanalisatsioon
  - c. Jäätmehooldus

1.2 Linnaliste piirkondade arenguetapid

Linnasid võib kirjeldada kui ühteaegu töö, tarbimise, suhtluse, mängu, loovuse, põnevuse ja igavuse kohtadena. Linn kui erinevate sotsiaalsete praktikate ja võrgustike "lava" koos potentsiaalsete trajektooriga (Amin & Thrift, 2002). Üsna samamoodi võib iseloomustada suuremate valdade keskusi. Linnade ja suuremate keskuskohtade arengus on teisigi paralleele. Urbanisatsiooni etapiga analoogne liikumine toimus nõukogude perioodil, kui kaugemad külad jäid tühjaks ja inimesed kolisid ühismajandite keskusesse. Suburbanisatsiooniga analoogne oli ka see, kui olude paranedes hakati liikuma ühismajandi keskuses olevast kortermajadest oma majadesse alevi serval jne. Seetõttu on alljärgnevalt ära toodud ülevaade linnaliste piirkondade arenguetappidest:

- 1. Urbanisatsiooni** etapp – demograafilise siirde ja industrialiseerumisega kaasnev linnarahvastiku kiire juurdekasv agraarühiskonna lagunedes. Valdavaks mõjuteguriks olid majanduslikud põhjused.

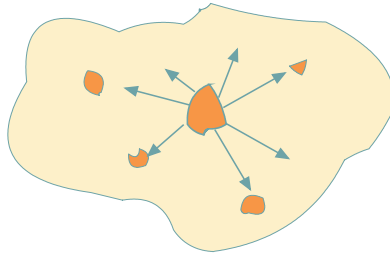
Joonis 1. Urbanisatsioon

- 2. Suburbanisatsiooni** etapp – linnarahvastiku juurdekasvu aeglustumine, suurlinnade satelliitlinnade kiire areng ning maa ja linna vahelise piiri ähmastumine. Eeslinnade kasv toimub linnakeskuse kasvust kiiremini. Linnastute väljakujunemise algus. Valdavaks elukohamuutuse põhjustajaks on keskkondlikud kaalutlused.

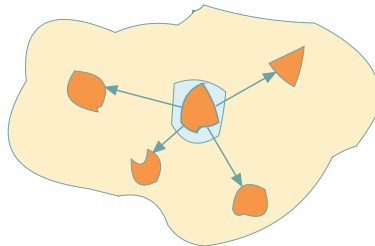

Joonis 2. Suburbanisatsioon

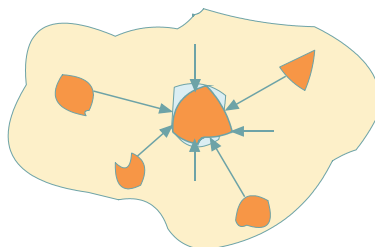
- 3. Kontraurbanisatsiooni** etapp- rahvaarvu vähenemine ei toimu ainult kesklinnas vaid linnastutes tervikuna, samal ajal kui rahvaarv kasvab linnastu mõjupiirkonnast väljajäävates väikelinnades ja maapiirkondades.

Joonis 3. Kontraurbanisatsioon

- 4. Reurbanisatsiooni** etapp - kesklinnade taaselustamine, mistõttu sealne rahvaarv kasvab. Eeldab tavapäraselt avaliku sektori jõupingutusi kesklinnade elukeskkonna atraktiivsuse suurendamiseks.

Joonis 4. Reurbanisatsioon

1.3 Võrgustunud linnaregiooni arengumudel

2002. aastal läbi viidud „Eesti linnaregioonide arengupotentsiaali analüüsis“ vaadeldakse Eesti kahteist linnaregiooni. Rapla nende hulka paraku ei kuulunud, kuid selles analüüsis tuuakse ära võrgustunud linnaregiooni arengumudel.

Euroopas ja Euroopa Liidus on alates 1980ndatest püütud leida uusi lähenemisviise regionaalses arengus. Kõige tähtsam on seal idee linnaregioonidest kui ühiskonna majandusliku ja sotsiaalse arengu mootoritest.

See arusaam põhineb mitmetele Euroopa Liidu poolt 1990ndatel tehtud selgitustele ja uurimustele. Linnaregioonide uurimustest ilmnes, et majandus ja tööhõive kasvasid linnaregioonides ning linnaregioonid tugevdasid Euroopa sidusust.

Seda head arengut püüti ka modelleerida linnaregioonide sisese ja vahelise võrgustumise kaudu. Tähtsaid eeskujusid oli kolm.

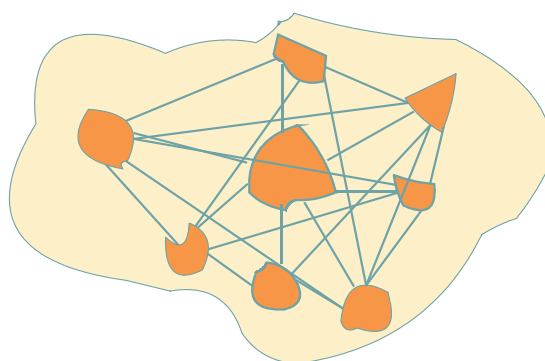
Esimeseks oli Kesk-Itaalia ja selle linnavõrgustikud, mis koosnesid väikestest ja keskmise suurusega linnadest. Nende eelisteks olid paindlik tootmine ja innovaatiline miljöö ning tugev sotsiaalne kapital.

Teiseks eeskujuks oli tugevate metropolipiirkondade vaheline võrgustumine kontinentaalses Euroopas, mille kaudu suuremad keskused rahvusvahelistusid ning saavutasid tänu koostööle sünergeetilist edu.

Kolmandaks eeskujuks oli suurte metropolipiirkondade sisene võrgustumine, millega püüti tugevdada ka piirkondlikku identiteeti ning ettevõtetevahelist suhtlemist, näiteks Ruhr'i linnapiirkonnas või Milaano ja Torino lähiümbruses. Oluline aspekt oli ka metropolialade haldamine ja strateegiliste tegevuskavade loomine koostöös.

Uuem linnaregioonide arendamine ei hõlma ainult tihedalt asustatud Euroopat. Linnapoliitikat on hakatud arendama ka näiteks hõredalt asustatud Põhjamaa riikides, eelkõige Norras, Rootsis ja Soomes.

Joonis 5. Linnavõrgustiku arengumudel

Linnavõrgustiku mudelis jaguneb kasv erineva suurusega linnades. Linnalised piirkonnad konkureerivad ja teevad omavahel koostööd tõstes seeläbi linnaliste piirkondade innovaativsusust.

Toimub tihe suhtlemine linnade ja maapiirkondade vahel ning ka linnalisi piirkondi toetavad maapiirkonnad (tagamaad) osalevad arengutegevuses.

Eelpool mainitud globaalne ja EL-i sisene linnaregioonide kontekst tähendab vajadust muuta nii ülevalt alla suunatud kui ka eraettevõtete poolt juhitud linnaregioonide arengupoliitikat selliseks linnaregioonide poliitikaks, kus võimu, vastutust ja arenguvõimalusi suunatakse linnaregioonidesse. Linnaregioonide head arengut ei taga

enam avaliku sektori ulatuslik majanduslik toetus, vaid innovaativsus, oskamine ja teadmine linnaregioonides.

Linnaregioonide võrgustumine toimub üheltpoolt linnaregiooni keskuse ja selle funktsionaalse tagamaa vahel, teiselt poolt aga regionaalselt erinevate linnaregioonide vahel ja seda ka globaalselt, ületades riigipiire.

See arengumudel võib olla üheks võimalikuks arengu- ja koostöömudeliks Rapla maakonna keskustele.

1.4 Omavalitsuste koostöö eesmärgid ja -mudelid

Omavalitsuste koostöö eesmärgid ja -mudelid määrab suuresti ära see, millist kasu kõik osapooled sellest koostööst saavad. Koostööd planeerides tuleb arvestada erinevate teenuste mahu- ja kohaefektiga.

Põhiliseks majandusliku kasu tootvaks efektiks on suurema hulga teenuste pakkumine ühes organisatsioonis. Efekti allikaks on samade sisendite kasutamine suurema hulga teenuste pakkumisel põhjusel, et enamus teenuseid sisaldab teatud ressursikomponente, mida on võimalik jagada teise sarnase teenuse tootmisel (Grosskopf, Yaisawarng 1990).

Mahuefekti korral efektiivsus suureneb tänu sellele, et suurem mastaap võimaldab vältida dubleerimist. Juhtimise viimisel ühe katuse alla vähendatakse tugikulusid, mis on suhteliselt suured väikeses mastaabis ja hajutatud tegutsemisel. Efekt on ökonomia ennekõike tugiteenuste arvelt ning teenuste osutajate suurema spetsialiseerumise ja professionaalsuse arvelt. Suurem mahuökoonomia tekib teenusühiku odavnemisega teenuse saajate ringi laienemisel.

Teine pool, mida tuleb arvestada on kohaefekt. Teatud teenuste korral on kõige olulisem see, et see oleks kättesaadav teenuse tarbijale võimalikult elukoha lähedal. Näiteks ei ole mõistlik väikelastele suunatud teenuste puhul taotleda mahuefekti, sest seal on oluline eelkõige kohaefekt.

Uuringutega on tõestatud, et väikese kohaefekti ja suure mahuefektiga teenuste korral on ülimalt otstarbekas omavalitsuste koostöö. Samas on tõestatud ka seda, et suur kohaefekt ja väike mahuefekt ei takista koostööd.

Uuringute põhjal annavad kõige suuremat mastaabiefekti valdade arvates transport, konnaalrajandus ja planeerimine, mis on oma loomul infrastruktuuri teenused/ ülesanded.¹

Omavalitsuste koostöö eesmärkideks on toime tulla ülesannetega mille korral:

- a) ei piisa ühe omavalitsuse ressurssidest;
- b) on võimalik koostöös saavutada teenuste hindade vähenemist;
- c) suureneb kogu piirkonna konkurentsivõime;

¹ Läänemaa ja Hiiumaa kohalike omavalitsuste suutlikkuse indikaatorid ja ühisarengute analüüs, 2006, Kerli Nilp, TLÜ Haapsalu Kolledž

- d) kasvab paindlikus teenuste osutamisel;
- e) saavutatakse suurem poliitiline mõju avalikus sektoris;
- f) muutub efektiivsemaks maakasutus ja infrastruktuuri planeerimine.

Kõige laiemalt levinud koostöömudelid kohalike omavalitsuste vahel on ära toodud järgmises tabelis 2.

Tabel 2. Kohalike omavalitsuste koostöömudelid

Koostöömudel	Mudeli sisu
Teadmiste vahetamine	Koostöö seisneb teadmiste, kogemuste ja heade praktikate vahetamises nii igapäevaselt kui ka spetsiaalsetel kohtumistel. (Sama valdkonna ametnike nõupidamised jms.)
Ühistegevused	Koostöö baseerub siin organiseeritavatel kultuurisündmustel, festivalidel, näitustel, laatadel jms ehk konkreetsetel üritustel või konkreetsetel üritustel.
Ühised ametnikud	Kuna väga heade professionaalide palkamine võib käia ühele omavalitsusele üle jõu, siis on võimalik koostööd teha ametnike palkamisel. Selle mudeli korral töötab sama inimene korraga rohkem kui ühes omavalitsuses.
Ühised hanked	Suuremates mahtudes hankimine võib anda säästuefekti ja seega tehakse antud mudeli korral koostööd teenuste osutamiseks vajalike seadmete ja materjalide hangetel.
Ühisasutused	Ühiselt hallatavateks asutusteks võivad olla haridusasutused, ühised nõustamisteenuse pakkujad, ühised sotsiaalteenused jms. Mudel baseerub jällegi koostegevusest tuleneval majanduslikul efektil.
Ühissettevõtted	Selle mudeli korral luuakse mitme omavalitsuse poolt äriettevõtte, mis hakkab täitma mingeid omavalitsuse funktsioone. Sellised ettevõtted on Euroopas tüüpilised tehnilistes valdkondades ja avalike teenuste puhul. Näitena võib tuua raviasutused, sooja vee või elektriga varustamise, avalikud transpordiettevõtted jms.
Lepingupõhine koostöö	Mingi kohaliku omavalitsuse üksus osutab teenust lisaks ühele või mitmele teisele omavalitsusele. Selline teenus saab olla hariduse, keskkonnaseire või mõne muu sellise valdkonna teenuste puhul. Näiteks on kaks omavalitust nõus jagama ülesandeid omavahel teatud teenuse osutamisel. Kõige tüüpilisem näide on siin see, kui omavalitsus tellib teatud teenust teisest omavalitsusest ja maksab selle eest või osutab mõnda teist teenust vastu (bartertehingud). Selline koostöö on saavutanud populaarsuse oma praktilisuse tõttu.
Ühised munitsipaalfondid	Selle koostöövormi korral asutatakse ühised fondid selleks, et edendada teatud tegevusi, mille väljatöötamisest on osalevad kohalikud omavalitsused huvitatud. Erinevatel fondidel võivad olla erinevad eesmärgid. Näiteks võivad omavalitsused luua fondi selleks,

Koostöömudel	Mudeli sisu
	et ühiselt arendada ettevõtluskeskkonda.
Regionaalsed arendusprojektid	Need on seotud enamasti turismi või ettevõtluskeskkonna arendamisega, kuid näiteid on ka teistest valdkondadest. Näiteks sotsiaalse infrastruktuuri arendamiseks mõeldud projektid.
Piirkondlik leping	See on uus koostöömudel, mis on mõeldud tagamaks pikaajalist omavalitsuste koostööd regionaalse arengu kontekstis. Selline leping võib katta laia ulatuse ühiselt osutatavatest teenustest ja teistest funktsioonidest. Soomes on see kasutusel tänaseks enam kui 25-s regioonis. Eestist võib näiteks tuua Järvamaa Arenguleppe.
Piirkondlik strateegia	See on koostöömudel, kus luuakse mingi valdkonna ühise arendamise strateegia. See on regionaalne plaan, mis võib olla suunatud majanduse arendamisele, aga ka teenuste osutamisele.
Omavalitsusliidud	Koostöömudeli aluseks on omavalitsuste ühiste huvide koondamine seal, kus need võiksid kattuda ning potentsiaalsete konfliktide vahendamine. Teise tasandi omavalituse puudumise tingimustes Eestis on liitudele langenud suur koormus, kuid liidu võimalused seda tühimikku võimuvvertikaalis kompenseerida pole kuigivõrd suured.

Võimalusi koostööks on erinevaid ning paljud vormid on täna juba kasutusel. Kuid koostööd kavandavatel omavalitsustel on võimalik leida funktsioone, mille puhul on tegemist madala kohaefektiga funktsioonidega ning koostööd pole senini mingitel põhjustel tekkinud, siis tuleks seda igati kaaluda. Koostöö peamiseks eeliseks on see, et ühiselt luuakse võimekus madala kohaefektiga ülesannete täitmiseks ning teiste funktsioonide puhul saab rakendada teisi koostöövorme või täita neid iseseisvalt.

Ülesannete puhul, kus kohaefekt on väike on võimalik samuti rakendada erinevaid koostöövorme kuid see koostöö peaks olema keskselt koordineeritud.

1.5 W. Christalleri keskuskohtade teooria

Möödunud sajandi kolmekümnendatel aastatel pakkus saksa majandusgeograaf Walter Christaller välja linnade paiknemise ja struktuuri baasteooria – keskuskohtade baasteooria. See teooria püüab anda seletuse linnaliste asulate hulgale, suurusele, asukohale ning nende kujunemisele. Teooria tuumaks on riigi territooriumi jagamine hierarhiliselt eri suurusega funktsionaalseteks keskuskohtadeks ja nende tagamaadeks. Keskuskohad on omavahel ühendatud/ühendatakse transpordivõrgustikuga.

W. Christalleri keskuskohtade teooria lihtsustatud eeldused on järgmised:

- a) piirideta maastik
- b) liikumine on võimalik kõigis suundades, kuid tarbijad liiguvad minimaalselt
- c) kaupu ja teenuseid ostetakse lähimast keskuskohtast
- d) ühes areaalis elavatel inimestel on ühesugune sissetulek ja sarnased nõudmised kauba ja teenuste järgi

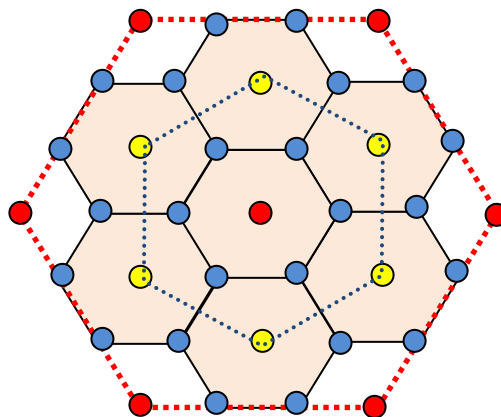
e) turuareaalid ja teeninduspiirkonnad katavad kogu territooriumi.

Keskuskoht on määratletud, kui keset turupiirkonda paiknev linn, mis on ka põhiliseks turuks pakkudes kaupu ning teenuseid ümbritseva ala elanikele. Kõige suurem pakutavate teenuste ja kaupade hulk on kõige kõrgemat järku ehk kõige kesksemal keskuskohal. Madalamat järku keskuskohad on turuks väiksematele piirkondadele ning nende teenused on sagedamini vajaminevad. (Näiteks lasteaed, postkontor või toidupood.)

Kõrgemat järku keskuskohtades on nii väiksemate keskuste poolt pakutavaid teenuseid kui ka kõrgemat järku ja unikaalseid teenuseid, näiteks ülikool, ooperiteater või uurimisinstituut. Kõrgemat järku keskuskohtade mõju ulatus ehk tagamaa on suurem hõlmates lähipiirkonna väiksemate keskuste tagamaa. Teenuste taseme järgi kujuneb välja asulate hierarhia.

Christaller pakkus oma teoorias välja heksagoonid ehk kuusnurksed mustrid, mis võimaldavad sobitada maastikule võimalikult palju erineva taseme keskuskohti.

Joonis 6. W. Christalleri heksagoonid kolme erineva tasandi keskuskohtadega

Christaller sõnastas kolm põhilist keskuskohtade kujunemisega seotud printsiipi:

1. turuprintsiip
2. transpordi printsiip ja
3. administratiivne printsiip.

Turuprintsiip

Teenuste pakkumine on neid vajavatele isikutele nii lähedal kui võimalik.

Transpordiprintsiip

Madalamat järku keskuskohad asuvad liiklusskeemides kõrgemat järku keskuskohtade vahel.

Administratiivne printsiip

Iga madalamat järku keskuskoht on ainult ühe kõrgemat järku keskuskohta administratiivses mõjusfääris.

Sõltuvalt sellest, et iga keskuskoht ise vajab teataval määral teenuseid ja kaupu ning et tal on hulk funktsionaalseid sidemeid teiste kesksete asulatega tekitab keskuskohtade nn

tööjaotus. Keskne tööstuslinn ei pruugi täita näiteks administratiivseid funktsioone ümbritseva ala suhtes jms. Näiteks võiks siin olla kasvõi Ida-Virumaa, kus kesksed tööstuslinnad on Narva ja Kohtla-Järve, kuid administratiivsed funktsioonid on Jõhvis.

Keskuskohtade teooria järgi tekkivad järgmised põhilised asustuspiirkonnad:

- a) tuumikala
- b) areaal
- c) teisejärguliste keskuste kuusnurk
- d) ääremaa.

1.6 Teenuste kättesaadavus

Tagada kõikide tasandite keskuskohtades kõikide elanikkonnale vajalike teenuste kohapealne olemasolu ei ole võimalik ja otstarbekas. Erineva järgu keskuskohtades peab olema erinev teenuste kättesaadavus, mis tuleneb teenust tarbivate inimeste hulgast ja teenuseni jõudmiseks vaja minevast ajast.

Tabel 3. Teenuste soovitatav kättesaadavus²

Teenus	Vald	Piirkond	Maakond
Kultuuri- ja sporditeenus			
Spordiplats	X	X	X
Spordisaal	X	X	X
Staadion		X	X
Seltsimaja	X	X	X
Raamatukogu	X	X	X
Kultuurimaja	X	X	X
Ujula			X
Haridusteenus			
Lasteaed	X	X	X
Algkool	X	X	X
Põhikool	X	X	X
Gümnaasium		X	X
Huvikool		X	X
Kutsekool			X
Sotsiaalhoolekande teenus			
Perearst	X	X	X
Eriarst			X

² Tabel on koostatud Kultuuriministeeriumi nõuniku E. Pedaniku, ettekande: „Maakonna teemaplaneering - sotsiaalne infrastruktuur“ ja projekti töörühmades toimunud arutelude tulemusena.

Teenus	Vald	Piirkond	Maakond
Hooldushaigla			X
Üldhaigla			X
Apteek	X	X	X
Hoolekandeesutused (sotsiaalkorter, üldhooldekodu, päevakeskus jms)	X	X	X
Sotsiaalse rehabilitatsiooni keskus			X
Erihooldekodu			X
Lastekodu/koolkodu/noortekodu			X
Noortekeskus	X	X	X
Muu oluline teenus			
Kauplus	X	X	X
Postkontor	X	X	X
Pangaautomaat	X	X	X
Konstaablipunkt		X	X
Päästekomando		X	X

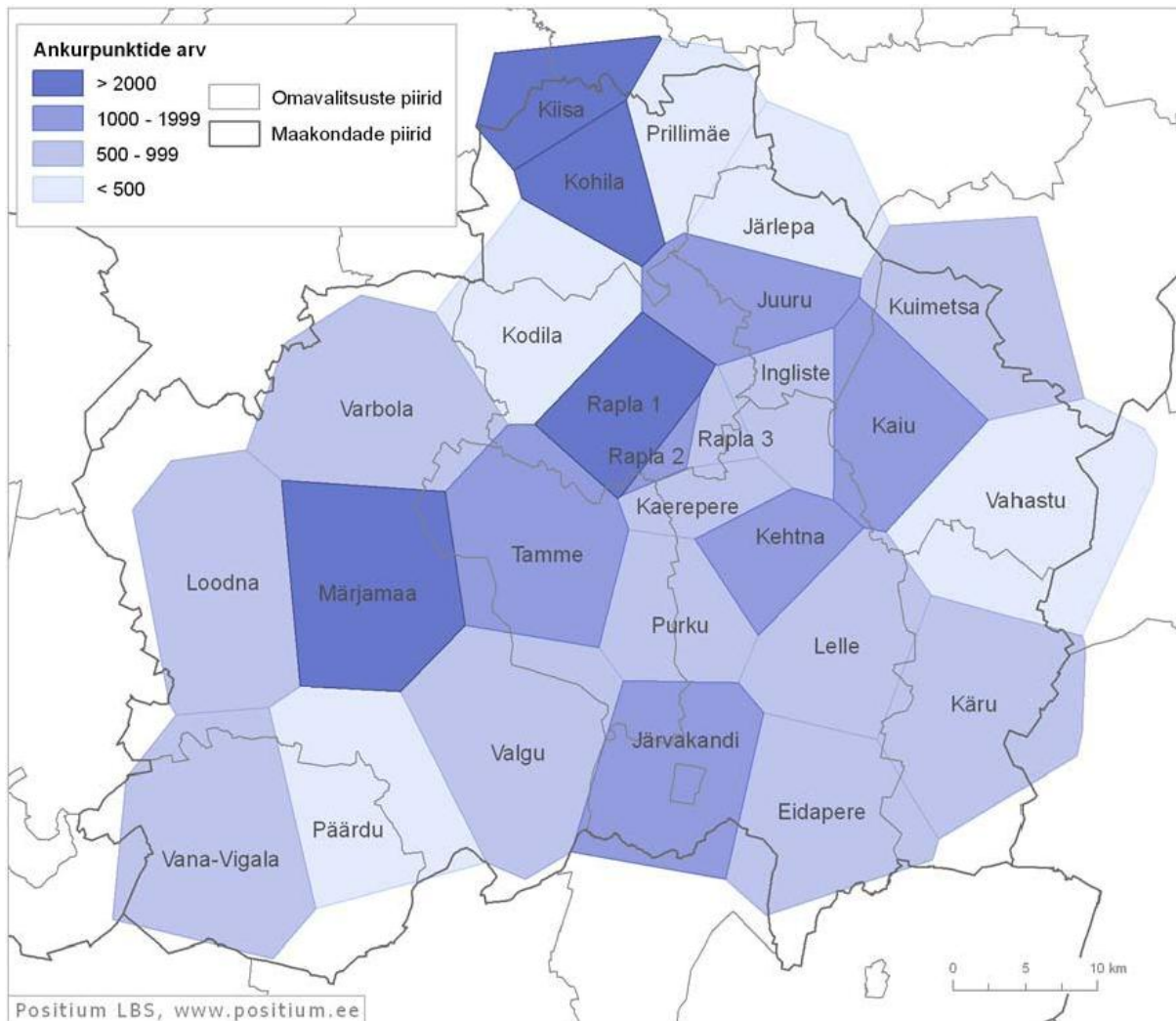

2 Strateegia koostamisele eelnenud uuringud ja analüüsid

2.1 Passiivne mobiilpositsioneerimine³

Passiivse mobiilpositsioneerimise andmetel on Rapla maakonnas 39 125 elukoha ja 35 323 tööaja ankurpunkti. Ankurpunktid on olulised kohad inimeste igapäevases tegevusruumis, mida külastatakse regulaarselt ja mille vahel toimub liikumine. Nii elukoha kui tööaja ankurpunktide hulk on suvekuudel suurem kui talveperioodil.

Joonis 7. Raplamaa ankurpunktide arv

Rapla maakonna siseseid pendelrändajaid ehk inimesi, kelle tööaja ankurpunkt paikneb elukohaga võrreldes mõnes teises Rapla maakonna mobiilsidemasti teeninduspiirkonnas, on vaadeldud perioodi kuude keskmiselt 9432. Igapäevase maakonnasisese pendelrände lähtekohtadeks on kõige enam Rapla 1, Rapla 2, Kehtna, Purku ja Ingliste mobiilsidemastide teeninduspiirkonnad, kust käib tööajal mujale üle 500 inimese.

³ Rapla maakonna keskuste arengustrateegia eeluuring, 2009, OÜ Positium LBS

Maakonnasisese pendelrände sihtkohtadeks on aga kõige enam Rapla 1, Rapla 2, Kohila ja Kehtna mobiilsidemastide teeninduspiirkonnad. Teistest maakondadest käib igapäevaselt tööajal Rapla maakonda keskmiselt 5357 inimest, domineerib selgelt Harju maakond. Kõige suurem liikumine Rapla maakonnast väljaspool paiknevate omavalitsuste ja Rapla maakonna mobiilsidemastide teeninduspiirkondade vahel on Tallinna ja Kiisa mobiilsidemasti teeninduspiirkonna vahel, mille puhul esineb ka selge sesoonne varieerumine, suvekuudel on tunduvalt rohkem seda marsruuti liikuvaid inimesi kui talvel.

Rapla maakonnast käib teistesse maakondadesse igapäevaselt tööajal keskmiselt 9296 inimest. Esikohal on samuti nagu vastupidise liikumise puhulgi Harju maakond, kuhu käib igapäevaselt tööajal ligikaudu 8000 inimest ehk 86% kõigist Rapla maakonnast mujal tööajal käivatest inimestest. Kõige rohkem käiakse Tallinnasse, kuid ka Tallinna lähiümbruse omavalitsustesse. Kui Rapla maakonda igapäevaselt käivate inimeste hulgas tuli Harju maakonna puhul esile selge sesoonne rütm, siis vastupidise liikumise, Rapla maakonnast Harju maakonda, seda ei esine. Kõige rohkem käib igapäevaselt tööajal teistesse maakondadesse inimesi Kiisa, Kohila ja Rapla 1 mobiilsidemasti teeninduspiirkondadest.

Rapla maakonnast käib igapäevaselt tööajal Tallinnasse 5732 inimest. Kõige rohkem käib inimesi Tallinnasse Kiisa ja Kohila mobiilsidemasti teeniduspiirkonnast. Vastupidises suunas, Tallinnast Rapla maakonda, käib tööajal 2620 inimest. Kõige rohkem käiakse Kiisa mobiilsidemasti teeninduspiirkonda.

Rapla linna mobiilsidemastide teeninduspiirkonda käib igapäevaselt tööajal kõige rohkem inimesi Rapla maakonna mobiilsidemastide teeninduspiirkondadest (3094 inimest). Esikohal on Kehtna mobiilsidemasti teeninduspiirkond. Väljast poolt Rapla maakonda käib Rapla linna igapäevaselt tööajal 876 inimest. Kõige rohkem inimesi tuleb Tallinnast. Rapla linna mobiilsidemastide teeninduspiirkonnast käib igapäevaselt tööajal teistesse Rapla maakonna mobiilsidemastide teeninduspiirkondadesse 1299 inimest ning väljaspool Rapla maakonda paiknevatesse omavalitsustesse 1587 inimest, peamiselt Tallinnasse ja teistesse Harju maakonna omavalitsustesse ning suurematesse linnadesse (Tartu, Pärnu, Haapsalu).

Kohila mobiilsidemasti teeninduspiirkonda käib igapäevaselt tööajal teistest Rapla maakonna mobiilsidemastide teeninduspiirkondadest 615 inimest ning väljast poolt Rapla maakonda 640 inimest. Kohila pendelrände tagamaa on tunduvalt väiksem kui Rapla linnal. Kõige rohkem inimesi tuleb maakonnasiseselt Kiisa mobiilsidemasti teeninduspiirkonnast ning väljast poolt maakonda Tallinnast. Vastupidiste liikumiste hulk, Kohila mobiilsidemasti teeninduspiirkonnast välja, on välja poole Rapla maakonda jäävatesse omavalitsustesse tunduvalt suurem kui maakonna siseselt. Märjamaa mobiilsidemasti teeninduspiirkonda käib igapäevaselt tööajal Rapla maakonna mobiilsidemastide teeninduspiirkondadest kokku 458 inimest ja väljastpoolt Rapla maakonda 340 inimest. Vastupidises suunas käib teistesse Rapla maakonna mobiilsidemastide teeninduspiirkondadesse 418 inimest ning omavalitsustesse väljapoole Rapla maakonda 579 inimest.

Õpilaste elukoha ja kooli vahelised liikumised

Kõige rohkem elab õpilasi Rapla kandis (1214), millele järgnevad üle 500 õpilasega Märjamaa ja Kohila kant. Üle 100 õpilase elab 20-s kandis. Kõige rohkem õpilasi käib kooli Rapla kanti (2283), mille osatähtsus kõigist Rapla maakonna kantidest on 36%, seejärel Kohila ja Märjamaa kanti.

Kooliga samas kandis elavate õpilaste arv on 3940 ning ühest kandist teise käib koolis 2425 õpilast. Kooliga samas kandis elavate õpilaste osatähtsus on suurim Inglise ja Kuimetsa kandis, kus kõik õpilased on pärit sealt samast, õpilaste arv on seal aga väga väike. Üle 80% on kohalike õpilaste osatähtsus ka Varbola, Kehtna, Valgu, Kivi-Vigala ja Järvakandi kandis. Mujalt tulnud õpilaste osatähtsus on suurim Raikküla kandis, kuhu tuleb 90% õpilastest teistest kantidest.

Ühest kandist teise kooli käivate õpilaste arv on suurim Valtu kandi ja Rapla kandi vahel. Üle 100 õpilase käib Rapla kanti veel Alu ja Kehtna kandist ning Kohila kanti Hageri ja Salutaguse kandist.

Avalike ja erateenuste olemasolu

Avalike ja erateenuste mitmekesisus on suurim Rapla linnas, millele järgnevad Rapla maakonna alevid (Kohila, Märjamaa, Järvakandi). Rapla maakonnas on haridusasutustest kõige rohkem lasteaedasadid, mida on 31 asustusüksuses, järgneb algkooli tase (28 asustusüksuses), seejärel põhikooli tase (18 asustusüksuses) ning siis keskkooli tase (5 asustusüksuses). Keskkooli tasemeni saab õppida Rapla maakonnas viies asustusüksuses, lisaks Rapla linnale ka Kohila, Märjamaa ja Järvakandi alevis ning Juuru alevikus. Huvikool on olemas Rapla linnas, Märjamaa alevis, Kaiu, Kehtna ja Hagudi alevikus.

Kaupluse külastamise võimalus on Rapla maakonnas 57 asustusüksuses. Kõige rohkem on kaupluse olemasoluga asustusüksusi Märjamaa vallas. Kõige kehvemad on kaupluses käimise võimalused Käru vallas. Teenindusasutustest on söögikoht enamuses valdades, välja arvatud Kaiu ja Käru ning kokku 23 asustusüksuses. Juuksur on 7 asustusüksuses kogu Rapla maakonna peale.

Postkontor või postipunkt ning avalik internetipunkt on olemas igas Rapla maakonna vallas vähemalt ühes asustusüksuses. Kõige rohkem on neid Märjamaa valla asustusüksustes, seejärel Kehtna ja Rapla vallas.

Meditsiiniasutustest on Rapla maakonnas kõige rohkem perearstikeskusi (16). Apteek on Rapla maakonnas 14-s asustusüksuses ning hambaarst 9-s. Haigla paikneb Rapla linnas ja Märjamaa alevis. Meditsiiniasutustega on kõige paremini varustatud Rapla linn, Märjamaa, Järvakandi ja Kohila alev ning Eidapere, Kehtna ja Käru alevik, kus on olemas nii perearst, hambaarst kui apteek.

Kiirabi või päästeteenistus on olemas Rapla maakonnas 14 asustusüksuses ning politsei 13-s. Politseijaoskond või konstaabel on olemas kõigis valdades. Mingi pangateenus (pank, pangautomaat, postipank või pangabuss) on olemas kõigis Rapla maakonna valdades.

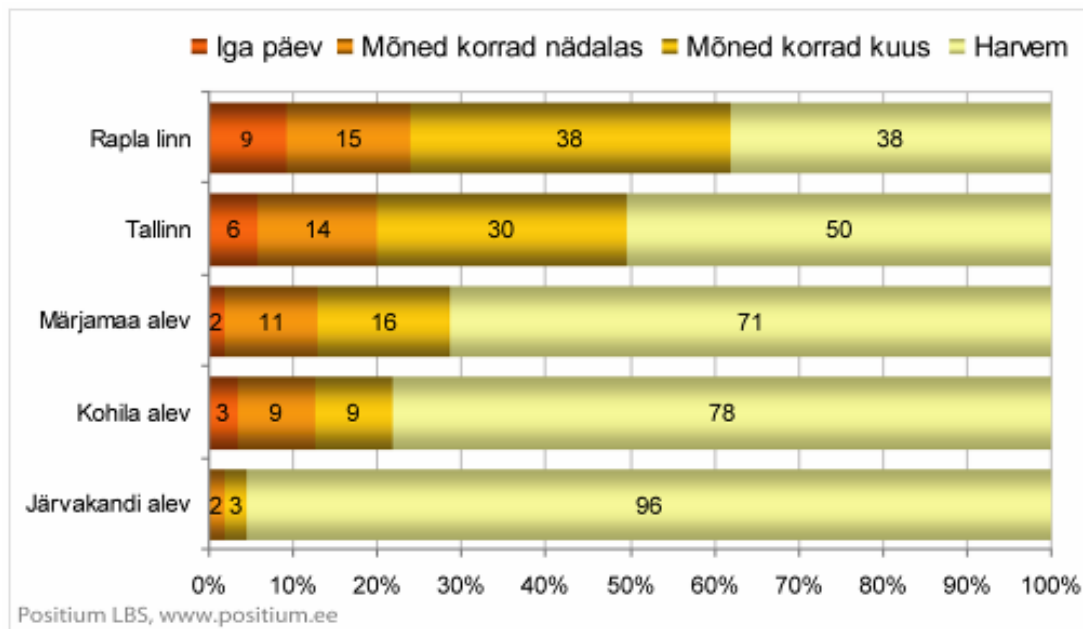
Vabaaja veetmise võimalustest on Rapla maakonnas kõige rohkem raamatukogusid (34 asustusüksuses), seejärel kultuurimajasid (25 asustusüksuses), spordirajatise (18 asustusüksuses) ning kõige vähem noortekeskusi (7 asustusüksuses). Kõik neli nimetatud vabaaja veetmise võimalust on olemas neljas asustusüksuses: Rapla linnas, Järvakandi alevis, Kaiu alevikus ja Varbola külas.

2.2 Maakonna elanike küsitlus⁴

Rapla maakonna elanike liikumisharjumused

Rapla maakonna elanikest käib 25% tööl väljaspool maakonda, neist rohkem kui pooled töötavad Tallinnas. Samuti on Raplamaa inimeste vaba aja tegevused tihedalt seotud teiste piirkondadega väljaspool kodumaakonda, neist kõige rohkem Tallinnaga. Iga päev või mõned korrad nädalas külastab Tallinna 20% ja Rapla linna 24% küsitletutest. Külastatavuse sageduselt on kolmandal kohal Märjamaa alev, järgnevad Kohila, Järvakandi ja Kehtna.

Joonis 8. Suuremate keskuste külastamine

Kõige sagedasemaks vaba aja tegevuseks on ülekaalukalt kaupluse külastamine: 91% külastab kauplust iga päev või mõned korrad nädalas. Järgnevad sportimine looduses (33%), sõprade või sugulaste külastamine (22%) ning spordiklubi või ujula külastamine (15%). Vaba aja tegevuste asukohaks on kõige enam Rapla linn ning teised maakonna olulisemad keskused: Märjamaa, Kohila ja Kehtna. Sisseoste teevad ligikaudu pooled vastanutest Rapla linnas, kümnendik Märjamaal või Tallinnas. Meelelahutusasutustes (teater, kino, kontsert jms), ööklubides, restoranides ja baarides käiakse valdavalt pealinnas, populaarne on ka Pärnu külastamine. Koduvallas tegeletakse rohkem looduses

⁴ Rapla maakonna keskuste arengustrateegia eeluuring, 2009, OÜ Positium LBS

sportimisega, käiakse kohalikes kultuuriasutustes, riigiasutustes/vallavalitsuses, raamatukogus ning kauplustes.

Rapla maakonna elanike transpordikäitumine

Raplamaa elanikud kasutavad kõigiks tegevusteks transpordiliikidest kõige rohkem autot. 65% Rapla maakonna elanikest käib tööl autoga ning ainult 4% kasutab ühistransporti. 19% vastanutest kasutab tööl käimiseks jalgratast. Ühistranspordi kasutajate hulk on võrreldes auto kasutajatega tähelepanuväärselt väike. Üle 75% vastanutest ei ole bussi ega rongi kasutanud töö ja kodu vahel liikumiseks, poes käimiseks ega ka vabal ajal. Pikemate sõitude puhul kasutatakse ühistransporti sagedamini. Sageli või harva sõidab bussi või rongiga 42% vastanutest, teiste tegevuste puhul jääb osatähtsus alla 25%, olles kõige väiksem töö ja kodu vahel liikumise puhul.

Vajadust ühistranspordi järele tunneb 51% vastanutest. Ühistranspordi peamisteks miinusteks peetakse hõredat maakonnasisest transpordiühendust, kehva ühendust Tallinnaga ning kallist piletihinda ja suurt ajakulu. Nõudlus on ka sobivama sõidumarsruudi ja lähemal asuvate bussipeatuste järele.

Rapla maakonna avalike ja erateenuste vajadus

Kõige olulisemaks teenuseks, mis peaks olema kättesaadav kodu lähedal, on toiduainete kauplus: 77% vastanutest pidas oluliseks selle paiknemist koduümbruses. Olulisel kohal on ka postkontori ja tarbekaupade kaupluse lähedus, järgnevad kohalikud kultuurikeskused, juuksur, apteek, raamatukogu, arstiabi ning sularahaautomaat. Koduvalla tasemel peetakse oluliseks bensiinijaama ning turvakodu/vanadekodu, samuti päevakeskuse (vanuritele) või sotsiaalkeskuse, muusikakooli/huvikooli ja ujula olemasolu. Teater ja haridusasutus, kus omandada elukutse või ametioskus võiksid paikneda maakonna tasemel, Tallinnas või mujal Eestis. Teenustena, mida üldse ei vajata, nimetati kõige enam avalikku internetipunkti ja kirikut/usuühingut.

Nii koduvalla kui maakonna tasemel ollakse kõige rohkem rahul parkimisvõimaluste, privaatsuse ja ümbruskaudsete inimeste vaheliste suhetega (keskmine hinne üle 8,0). Suurimate probleemidena nimetati meelepärase töökoha leidmise võimalusi (keskmine hinne alla 4,0), ühistranspordivõimalusi ja eraettevõtlusega tegelemise võimalusi. Valla tasemel tuntakse puudust ka meelelahutusvõimalustest: ööklubid, restoranid, paarid, pubid, kino ja teater (keskmine hinne alla 5,0).

Avalike ja erateenuseid puudutavate probleemidena nimetati kõige enam kehva, harva sõidugraafikuga või puuduvat ühistransporti, halba teede olukorda ja hooldust ning ametnike ebakompetentsust inimestega suhtlemisel.

Rapla maakonna identiteet

72% küsitletud Raplamaa elanikest ei ole elanud praeguses elukohas kogu elu, neist rohkem kui pooled (63%) on sinna tulnud väljastpoolt maakonda. Enamikule Raplamaa elanikele (84%) maakond elukohana meeldib. Eelkõige hinnatakse Rapla maakonna asukohta ja head ligipääsetavust ning privaatset, rahulikku ja vaikset elukeskkonda.

Oluliseks peetakse Tallinna ja Pärnu lähedust ning keskset asukohta Eestis. Samuti hinnatakse kõrgelt Raplamaa looduslähedust ja turvalisust.

Negatiivsete külgedena nimetati kõige enam töökohtade ning vabaaja- ja meelelahutuskohtade vähesust, kehva teede olukorda ning kallist, hõreda sõidugraafiku ja ebasobiva marsruudiga ühistranspordiühendust. 97% vastanutest kavatseb jääda Raplamaale elama, aga vaid 48% neist soovib, et nende lapsed seda teeksid.

Enamus küsitlusele vastanutest (92%) hoiab end kursis kohaliku eluga ja loeb kohalikke valla ajalehte. Maakonnas toimuva vastu tuntakse vähem huvi, maakonnalehe "Nädaline" lugejate arv on väiksem. Tunduvalt vähem kasutatakse informatsiooni hankimiseks maakonnaportaali www.raplamaa.ee.

Kodukandi kultuuriga seostab end 73% vastanutest. Siiski paigutatakse end kodukandi kultuuriruumist rohkem Eesti kultuuriruumi (90%). Vähem lähedust tuntakse Ameerika (45%) ja Vene (35%) kultuuriga.

Olulisemad Raplamaa sündmused ning maakonnale iseloomulikud märgid ja sümbolid seonduvad Rapla kirikuga ning Varbola linnusega. Hoolimata sellest, et ligikaudu kaks kolmandikku Rapla maakonna elanikest tunneb kodukandi kultuuriga lähedust, usub vaid kolmandik (33%), et Raplamaal ja Rapla maakonna elanikel on olemas oma identiteet.

2.3 Maakonnakeskuste omavalitsuste juhtide intervjuud ⁵

Maakonnakeskus on ajalooliselt kujunenud maakonna „mootor“. Üldjuhul on kohalik praktika, et maakonnakeskusele kehtivad nii elanike kui teise omavalitsuste poolt kõrgemad ootused ja seeläbi ka vastutus – maakonnakeskused peavad sageli osaliselt või täielikult üleval tervet maakonda teenindavaid institutsioone ja infrastruktuuri nagu haigla, teedevõrk, lasteaiad, koolid, huvialaringid jmt. Välja toodi, et nende institutsioonide igapäevased kulud on sageli küll jagatud teenust tarbivate omavalitsustega, aga investeeringud on maakonnakeskuse kanda.

Lisaks töid kõik maakonnakeskused (v.a. Kärdla) välja, et suurima omavalitsusena on nad maakonnas nõ vaeslapse osas kohaliku omavalitsuse investeeringutoetuste kasutamise kava (KOIT kava) koostamisel.

Peale selle kasutati maakonnakeskuse defineerimisel järgmisi kriteeriumeid:

1. keskmisest rohkem arenenud kaubandus – sisseostude tegemise koht;
2. keskmisest rohkem arenenud ettevõtlus – enamus töökohti;
3. vaba aja veetmise võimalusi on rohkem kui väiksemates keskustes.

Kõlama jäi ka mõte, et määrav on kohalik identiteet ja see, kuidas inimesed ennast määratlevad ning kas nad tunnetavad, et nende häält võetakse kuulda. Liigse tsentraliseerimise tulemusel on oht see kriitiline piir ületada millest alates kohalik identiteet ning enda olulisuse tunnetamine langevad.

⁵ Keskusfunktsioonide analüüsi intervjuud, 2009, BDA Consulting OÜ

Samuti toodi välja mõte, et maakonnakeskus ei ole õige mõõde ning, et pigem peaks rääkima kasvukeskusest, mis võib olla ka maakondadeülene. Kasvukeskuse asukoha määrab inimeste ja investeeringute liikumine, mitte ametnike asukoht. Kui tegemist on maakonnapiire ületava kasvukeskusega, siis peaks vajadusel pakkuma ühiseid teenuseid või vajadusel palkama ühiseid ametnikke, kindlasti oleks vaja kokku leppida eelisarendatavad valdkonnad.

2.4 Raplamaa vallajuhtide intervjuud⁶

Kohalike omavalitsuste juhtide intervjuud keskendusid eelkõige omavalitsuste ühistele ja konkureerivatele huvidele ning erinevatele koostöövormidele.

Reaalne koostöö teiste omavalitsustega

Realse koostööna omavalitsuste vahel toodi välja eelkõige Raplamaa Omavalitsuste Liidu egiidi all ellu viidavad projektid. Nimetati veel Matsalu alamvesikonna vee- ja kanalisatsiooniprojekti, kus tehti koostööd nii Raplamaa kui naabermaakondade omavalitsustega.

Toimivana nimetati koostööd ka hariduse ja sotsiaalhoolekande osas.

Siiski oli üldine hinnang, et reaalne koostöö on väikesemahuline ning toodi välja, et väikesed vallad võiksid rohkem koostööd teha seal, kus on vaja spetsialisti tööle palgata kuid täisajalist koormust ning head töötasu pole võimalik pakkuda.

Koostöö teiste maakondade omavalitsustega

Suuremat koostööd teiste maakondade omavalitsustega ei ole. Valdavalt nimetati Matsalu vee- ja kanalisatsiooniprojekti, kus osalesid 5 Raplamaa, 4 Läänemaa ja 2 Pärnu maakonna valda.

Maakonna piire ületava koostööna toodi välja veel koostööd jäätmemajanduse korraldamises, hariduses ja õpilaste transpordis.

Ootused koostööle

Koostööd oodatakse eelkõige ühistranspordi organiseerimises. Samuti toodi valukohana välja haridusvõrgu temaatika, kus tuleb jõuda kokkulepeteni, milline see maakonnas olema peaks.

Veel oodatakse koostööd investeeringuprojektide käivitamisel ja elluviimisel. Olulise võimaliku koostöövaldkonnana toodi välja ka erinevate teematöögruppide käivitamist. See võimaldaks paremini õppida üksteise kogemusest.

Nimetati ka seda, et koostöö hariduse ja sotsiaalhoolekande valdkonnas ning planeerimise ja ehituse ning järelevalve valdkonnas võiks olla tihedam.

Kuid oli ka arvamus, et tihedamat koostööd pole vaja, kuna senine koostöö on piisav ning ühistegevuse laiendamisel ei ole mõtet.

---

⁶ Keskusfunktsioonide analüüsi intervjuud, 2009, BDA Consulting OÜ

Koostööd takistavad tegurid

Kõige suurema takistusena koostööle nimetati inimeste mõttelaadi. Takistava tegurina toodi välja sundkonkureerimine, mis on tekkinud seoses projektide rahastamisskeemidega. Kui jagatakse raha ja konkureeritakse, siis on sellest situatsioonist väga keeruline minna koostööle.

Takistuseks loeti ka seda, et kui tullakse ise enam-vähem toime ja innustunud eestvedajat ei ole, siis koostööd ka ei teki.

Positiivse näitena toodi välja Arengufond ja sealt alguse saanud ühisprojektid, mis tõesti toimivad.

Oli aga ka arvamus, et koostööd ei takista midagi. Teeme koostööd ja selle mahuga ollakse rahul.

3 Rapla keskustevõrgustiku strateegia

3.1 Rapla maakonna vallad

Järgnevalt on ära toodud kõige olulisem andmestik Raplamaa kümne valla kohta.

Tabel 4. Raplamaa valdade põhiandmed (vallad on reastatud tähestiku järjekorras)

Vald	Juuru vald
Elanikke	1593
Territoorium	152,4 km ²
Asustusüksused	11 küla ja 1 alevik.
Olulisemad keskused	Juuru
Naabervallad	Kaiu, Kohila, Rapla, Kehtna, Kose, Kõue
Arengukava periood	2008-2015
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	2002, uus üldplaneering kehtestatakse 2010
Visioon	Juuru vald on jäävväärtusi edasikandev omavalitsusüksus, kus on hea elu- ja kasvukeskkond kõigile valla elanikele. Juuru vallas hinnatakse algatusvõimet, vastutustunnet ja koostööd.
Eripära	• Mahtra sõja mälestusmärk ja Mahtra Talurahvamuuseum; • Kohaga seonduv romaan „Mahtra sõda“; • Juuru orelisuvi; • Kultuuriprogramm „Tagasi Mahtrasse“; • Taimeharulduste poolest rikas Mahtra soostik – madalsood, siirdesood ja rabad; • Järlepa järv (maakonna suurim).
Vald	Järvakandi vald
Elanikke	1417
Territoorium	4,86 km ²
Asustusüksused	1 alev
Olulisemad keskused	Järvakandi
Naabervallad	Kehtna
Arengukava periood	2005 - 2015

Vald	Järvakandi vald
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	I üldplaneering kehtestati 1993 aastal, II üldplaneering 2009 aastal
Visioon	- Järvakandi on väravaks Lääne-Eesti madaliku idaserva metsamassiivi, mis on Nurtu-Nõlvalt üle Eidapere ja Järvakandi Vändra taha ulatudes Eesti klaasitööstuse hälliks. - Järvakandi on värav Rohelise Jõemaa Koostöökogu valdadesse. Selle piirkonna rahvusvaheliselt tuntuim pärl on Soomaa. - Järvakandi on ettevõtlussõbralik ja oma rahvale käe-jala juures kõike väarikaks eluks vajalikku pakkuv turvaline väikelinn. - Järvakandi on stabiilselt arenev tööstuskeskus, mis on tõmbekeskuseks kogu Raplamaa lõunaosale, kus on väljakujunenud omad kultuuri- ja sporditraditsioonid.
Eripära	- Eesti klaasitootmiskeskus ja klaasimuuseum; - Vibustaadion koos vibumajaga; - Rockifestival Rabarock; - Omapärane puukirik.

Vald	Kaiu vald
Elanikke	1538
Territoorium	261 km ²
Asustusüksused	13 küla
Olulisemad keskused	Kaiu, Kuimetsa, Vahastu
Naabervallad	Juuru, Kehtna, Käru, Väätša, Kõue
Arengukava periood	2004 – 2013
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	2004
Visioon	Kaiu vald loob usaldusväärsete otsuste alusel eeldused inimeste vabade valikute realiseerimiseks, mille tulemusena elutervelt mõtlevad, füüsiliselt võimekad, sotsiaalselt kindlustatud, innovaatilised, tugevalt motiveeritud ja kogukonda väärtustavad inimesed elavad looduslähedases ja turvalises keskkonnas head elu.
Eripära	Laskespordi keskus;

Vald	Kaiu vald
	• Kaiu Vabatahtlik Tuletõrje Ühing (3 eraldiasuvat meeskonda); • Mustade ahvenatega asustatud Loosalu rabatoiteline järv; • Eesti suurimad karstikoopad (Iida urked); • Kuimetsa kloostrimõis ja linnus on E.Bornhöe jutustuse "Vürst Gabriel" üks tegevuspaiku; • Nn „rootsi värvi“ algaine, punakaspruuni värvimulla, leidumine.

Vald	Kehtna vald
Elanikke	4898
Territoorium	507,3 km ²
Asustusüksused	43 küla, 5 alevikku
Olulisemad keskused	Kehtna, Kaarepere, Eidapere, Lelle, Keava, Inglise, Lokuta
Naabervallad	Järvakandi, Vändra, Käru, Kaiu, Juuru, Rapla, Raikküla, Märjamaa
Arengukava periood	2007 – 2015
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	2009
Visioon	Kehtna vald on turvaline ja looduslähedane kodu Tallinna tagamaal Kehtna vallas on kõrgel tasemel avalike teenuste osutamine Kehtna vallas on heatahteline ja uuendustele aldis keskkond elamiseks ning tegutsemiseks Kehtna vald on piirkond aktiivsetele ja huvidega inimestele Kehtna alevik on Põhja-Euroopa tasandil arvestatav kutse- ja täiendhariduskeskus ning raskemasinate kompetentsikeskus
Eripära	• Pikaajaliste traditsioonidega (85 a) vana Kehtna Majandus- ja tehnoloogiakool; • Lääne-Eesti kõrgeim tipp Paluküla Hiiemägi; • Kalbu külast pärineb ka siinmail aktiivselt tegutsenud Eestimaa Robin Hood ehk Rummu Jüri.

Vald	Kohila vald
Elanikke	6975
Territoorium	230,2 km ²
Asustusüksused	21 küla, 2 alevikku, 1 alev
Olulisemad keskused	Kohila, Hageri, Prillimäe
Naabervallad	Saku, Saue, Kernu, Rapla, Juuru, Kose
Arengukava periood	2007 - 2018
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	2006
Visioon	Arengukavas olev visioon on kooslus erinevate valdkondade visioonidest.
Eripära	• Tallinnale lähim vald Raplamaal nn „Raplamaa värav“ pealinna poolt tulijatele; • Maakonna kaasaegseim kergejõustikustaadion; • Kapa muusikafestival; • Keraamikasümposion; • Loone linnus – üks kolmest suurest Muinas-Harju linnusest; • Siit on leitud Eesti vanimad silmkoeesemed; • Suured suvilakompleksid.

Vald	Käru vald
Elanikke	676
Territoorium	214,9 km ²
Asustusüksused	8 küla ja 1 alevik
Olulisemad keskused	Käru,
Naabervallad	Kehtna, Vändra, Türi, Väätsa, Kaiu
Arengukava periood	2006 - 2012
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	2008
Visioon	Arengukavas määratletud erinevate valdkondade soovitud olukorrana.
Eripära	• Maakonna suurim puhkekeskus Toosikannul;

Vald	Käru vald
	• Maakonna värav Kesk-Eestist saabujatele.

Vald	Märjamaa vald
Elanikke	7315
Territoorium	872 km ²
Asustusüksused	82 küla ja 1 alev
Olulisemad keskused	Märjamaa alev; Varbola, Valgu, Kasti, Haimre, Velise, Sipa, Laukna, Teenuse
Naabervallad	Vigala, Kehtna, Raikküla, Rapla, Kullamaa, Risti, Kernu, Nissi, Halinga, Vändra
Arengukava periood	2008 – 2015
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	Endise Märjamaa valla ja Märjamaa alevi territooriumile kehtestatud 2000. aastal
Visioon	Märjamaa on hea valik inimesele, kes hindab looduslähedast, rahulikku, ilma trügimise ning ummikuteta elukeskkonda. Märjamaa on hea valik inimesele, kes soovib aktiivselt puhata, sportida või lihtsalt looduses liikuda. Märjamaa on hea valik inimesele, kes soovib osa saada aktiivsest kultuuri- ja seltsielust. Märjamaa on hea valik inimesele, kes peab lugu kultuuripärandist ning käsitööst. Märjamaa on hea valik ka ettevõtjale, kes soovib meie piirkonna arendamisel kaasa lüüa.
Eripära	• Logistiliselt head asukoht põhja-lõuna ja ida-lääne suunaliste teede ristumispunkti. Võrdsel kaugusel asuvad suured linnad, Tallinn ja Pärnu, lihtne on siit pääseda ka Haapsallu, Lihulasse ja Raplasse; • Muinas-Eesti vanim linnus Varbolas; • Sillaotsa talumuuseum; • Salajärved – järtad.

Vald	Raikküla vald
Elanikke	1723
Territoorium	224 km ²

Vald	Raikküla vald
Asustusüksused	22 küla
Olulisemad keskused	Raikküla, Tamme, Purku
Naabervallad	Rapla, Märjamaa, Kehtna
Arengukava periood	2007 – 2012
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	Üldplaneering kehtestatud 2002 ja muudetud 2003
Visioon	Raikküla vald on arenev, Rapla linnaga (maakonna keskusega) tihedalt seotud, iseseisev omavalitsusüksus, kus on loodud nii oma elanikele kui ka puhkajatele heakorrastatud, loodussõbralik ja turvaline elamis-, töö- ja puhkevõimalusi pakkuv elamisväärne elukeskkond.
Eripära	- Eesti ühe suurima luuletaja, teoloog ja filosoof Uku Masingu sünnikodu Lipa külas; - Paka mägi, kuhu muinasajal kogunesid nõu pidama muistsed hõimupealikud; - Kõige sügavam jõgi Tamme külas, mida kasutab ära arenev ettevõtte vaba aja veetmise võimaluste pakkumiseks ja koolituste korraldamiseks.

Vald	Rapla vald
Elanikke	9652
Territoorium	243,29 km ²
Asustusüksused	38 küla, 3 alevikku, 1 linn
Olulisemad keskused	Rapla, Alu, Hagudi, Kodila, Kuusiku
Naabervallad	Kohila, Märjamaa, Raikküla, Kehtna, Juuru, Kernu
Arengukava periood	2009 – 2015
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	1997 (koostatakse uut üldplaneeringut)
Visioon (<i>visiooni kokkuvõte</i>)	Rapla on tuntud väike pealinn Tallinna lähedal. Vallas on: Kaasaegne ja kõrgete standarditega avalik teenus. Positiivne ja uuendusmeelne keskkond elamiseks ning tegutsemiseks. Koht aktiivsetele ja huvidega inimestele.

Vald	Rapla vald
Eripära	• Tallinnale lähim maakonnakeskus; • Rapla (Kuusiku) lennuväli harrastussportlastele ja väikelennukitele; • Üks kahest Eesti kahe torniga kirikust; • Eesti Kaitseliidu kool renoveeritud Alu mõisas; • Kuusiku põllumajanduspark; • Rapla kardirada, kus on võimalik pidada kõrgetasemelisi võistlusi; • Vallas on sündinud või elanud Fr. R. Kreutzwald, A. Starkopf, R. Valgre, O. Tief jt.; • Rakenduskõrgkool; • Kõige rohkem töökohti maakonnas; • Kogu maakonda teenindavad nõustamiskeskused.

Vald	Vigala vald
Elanikke	1532
Territoorium	269,8 km ²
Asustusüksused	27 küla
Olulisemad keskused	Kivi-Vigala, Vana-Vigala
Naabervallad	Märjamaa, Halinga, Koonga, Lihula, Kullamaa
Arengukava periood	2007 – 2011
Valla üldplaneeringu kehtestamise aasta	-
Visioon	Vigala vald on meeldiv ja avatud koht elamiseks teotahtelistele ja ärksatele inimestele ning soodne koht investeerijatele ja ettevõtjatele, kes peavad lugu loodussõbralikust keskkonnast.
Eripära	• Eesti Kooriühingu koorijuhtide iga-aastased suvelaagrid Vana-Vigalas, mis toimuvad alates 1983 aastast; • MTÜ Kiitsharakad ja nende folkloorilaagrid; • Eesti raskeima rocki laager – Hard Rock Laager; • Seltsingu Vigala Kunstipada savi ja klaasi käsitöötuba; • Vallast on pärit olümpiavõitja Gerd Kanter.

3.2 Olemasolevate funktsioonide/teenuste kaardistus keskuskohtades

Erineva järgu keskuskohtades on reeglina pakutavate teenuste struktuur erinev. Sellest tulenevalt on oluline, et enne keskustevõrgu strateegiliste eesmärkide ja tegevuste kavandamist oleks olemas ülevaade pakutavatest teenustest erinevates keskustes.

Tabel 5. Teenuste kättesaadavus Raplamaa keskustes

	JUURU	JÄRVAKANDI	KATU	KEHTNA	KOHLA	KÄRU	MÄRJAMAA	RAIKKÜLA	RAPLA	VIGALA
Lasteaed	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Põhikool	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Gümnaasium	X	X			X		X		X	
Kutsekoolid				X						X
Ülikool									X	
Huvikoolid			X	X	X		X		X	
Perearst	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Õpilaskodu		X		X					X	
Hooldekodu	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Apteek	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Haigla							X		X	
Erihooldekodu							X			
Lastekodu	X									
Sotsiaalkorterid	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Seltsimaja / kultuurimaja / rahvamaja	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Noortekeskused		X	X	X	X		X	X	X	X
Spordiplatsid	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Staadion				X	X		X		X	
Spordisaal	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ujula				X			X			
Raamatukogu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kontsaablipunktid	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Päästekomando	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Postkontor	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sularahaautomaat		X		X	X	X	X		X	X
Toidukauplus	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Rõivakauplus		X			X		X		X	

Kohvik, baar, publi	X	X		X	X		X	X	X
Avalikud saunad		X	X	X	X		X	X	
Teenuste hulk	17	21	17	23	22	15	25	12	25

Teenuste kättesaadavust kajastava tabeli alusel võib öelda, et Raplamaa keskuskohad on erinevate teenustega väga hästi katud ning enamik vajaminevaid teenuseid on elanikele saadaval oma valla piires.

3.3 Keskustevõrgu määratlus

Ükskõik millise strateegia loomise korral on vajalik kõigepealt kirjeldada seda, mis on strateegia objekt ehk antud juhul keskustevõrk. Selle mõiste määratlemiseks Rapla maakonna kontekstis toimus 13.05.09 töörühma koosolek, mis püüdis leida vastust küsimusele, mis on keskustevõrk, millest me edaspidi räägime. Arutelu tulemusena jõuti selleni, et strateegias võib käsitleda keskustevõrguna erinevaid kooslusi:

- 10 keskust;
- 1+9 keskust;
- 3 keskust;
- 3+7 keskust;
- 1+2+7 keskust;
- 1+3+6 keskust.

Otstarbekaima lähenemise väljaselgitamiseks toodi välja erinevate versioonide plussid ja miinused. Selle tulemusena selgusid ka strateegia rõhuasetused.

3.3.1 10 keskust

Keskustevõrgu moodustaksid sellel juhul kõik vallakeskused ja kõiki käsitletakse strateegias võrdsetena ning ühtegi eraldi esile ei tõsteta.

Tabel 6. 10 keskust plussid ja miinused

PLUSSID	MIINUSED
Laiapõhjalisus - kõik KOVID on kaasatud ja tunnevad end osalistena	See on maakonna kui terviku käsitlemise seisukohalt hägune ja strateegia jääb liiga hajutatuks
Ei teki ääremaa tunnet	Tegemist on maakondlike funktsioonidega ja nende jaotamisega
Suurem motivatsioon osaleda	Ressursside killustamine
	Sisuliselt on tegemist tänase olukorraga

Juhul, kui strateegia koostamisel lähtuda kümnest võrdsest keskusest siis eirame ilmselget tõsiasja, et maakonnas on suuremaid ja väiksemaid keskuskohti. On selliseid, mis on tõmbekeskuseks suuremale piirkonnale, kui ainult oma vald ja on neid, millel on tähendus ainult oma valla elanikele. Sisuliselt viiks selle tee valik tupikusse ja ei võimalda hiljem ka erinevate funktsioonide jaotust mõistlikult lahendada.

3.3.2 1+9 keskust

Selle versiooni korral keskenduks strateegia eelkõige Raplale, kui maakonnakeskusele. Teisi vallakeskusi käsitletakse strateegias võrdsete võrgustiku liikmetena.

Tabel 7. 1+9 keskust plussid ja miinused

PLUSSID	MIINUSED
Ühest kohast saad kõik teenused	See oleks maakonna keskuse strateegia, mitte keskuste võrgustiku strateegia
Mastaabiefekt	Sisuliselt juba maha hääletatud käesoleva projekti lähteülesande koostamise ajal
"1" - kaitseb riiklike funktsioonide säilimist maakonnas	Suur vastandumine - raske kokkuleppeid saavutada
	Ajalugu räägib vastu
	Kaugus keskusest liiga suur
	Metropoli arendamine on utoopia
	Rapla elukorraldus on täna liiga Tallinnale orienteerunud (geograafilise asukoha tõttu)

Selle tee valimine läheks samuti vastuollu realselt eksisteeriva situatsiooniga ja strateegiast saaks maakonnakeskuse arengustrateegia, mitte aga keskustevõrgustiku strateegia. Peale Rapla on Rapla maakonnas veel tugevaid keskuseid nagu Märjamaa, Kohila, Järvakandi. Võrgustiku arhitektuuri luues nende keskustega arvestamata jätmine ei ole kindlasti maakonna arengut silmas pidades mõistlik.

3.3.3 3 keskust

Selle lähenemise korral moodustaks keskustevõrgustiku kolme suurema valla (Rapla, Märjamaa ja Kohila) keskused ja strateegias keskendutakse põhiliselt nende omavahelise koostöö ja -toimimise kavandamisele ja põhimõtetele.

Tabel 8. 3 keskust plussid ja miinused

PLUSSID	MIINUSED
Ressursside efektiivne kasutamine	Ressursside koondumine kolme kohta
Hea algus haldusreformiks	- ääremaastumine võid hoogu saada

Strateegia koostamine lihtsam	Laiapõhjalist kokkulepet maakonna arenguks ei saavutata Annab tõuke ühistranspordi, tervishoiu ja hariduse küsimuste lahendamiseks Maakonna konkurentsivõime vähendamine riiklikul tasandil kuna nõrgestab maakonnakeskust

Selle valiku korral on vastuolu reaalsusega see, et Rapla on peale Rapla valla keskuse ka kogu maakonna keskus. Teised kaks suuremat valda Märjamaa ja Kohila on küll olulised, kuid on teatud teenused, mis on omased ainult maakonnakeskusele ja neid nendes keskustes ei ole.

3.3.4 3+7 keskust

Sellisel juhul oleks strateegia põhirõhk küll kolmel suuremal vallakeskusel, kuid käsitlemist leiaksid ka kõikide teiste valdade keskustega seonduv, sest nemad on samuti võrgustiku liikmed.

Tabel 9. 3+7 keskust plussid ja miinused

PLUSSID	MIINUSED
Poliitiliselt korrektne ja tasakaalustatud arengut toetav lähenemine	Maakonna lõunaosas ei oleks nagu keskust – ometi on Järvakandi olemas
Tekkib võimalus keskusfunktsioonide hierarhia tekitamiseks	Võib tekkida suurte ja väikeste vastandumine
Osa funktsioone jääks väiksematesse keskustesse	Ühte selget võrgustiku keskust ikka ei ole Võib tekkida juhtrolli ebaselgus

3+7 skeemi korral võib tunduda, et maakonna lõunaosas ei ole ühtegi keskust, kuigi on olemas Järvakandi. Vald ei ole küll võrreldav Rapla, Märjamaa ja Kohila vallaga oma suuruse poolest, aga on kompaktsust ja pigem tööstuslikku orientatsiooni arvestades kindlasti keskusena arvestatav partner suurtele keskustele.

3.3.5 1+2+7 keskust

Võrgustiku keskmeks oleks Rapla vald ning tema osakaal strateegias kõige olulisem. Seejärel käsitletakse strateegias Märjamaad ja Kohilat, kui võrgustiku tuumikut ning seejärel seitsme ülejäänud vallaga seonduvat.

Tabel 10. 1+2+7 keskust plussid ja miinused

PLUSSID	MIINUSED
"1" - kaitseb riiklike funktsioonide säilimist maakonnas	Ei ole tagatud maakonna ühtlane areng Lõuna ilma keskuseta, ometi on Järvakandi olemas

Sarnaselt 3+7 skeemiga on jällegi küsimus selles, et maakonna lõunaosas keskust ei ole. Samas oleks keskusfunktsioonide jaotuse ja maakonna tasakaalustatud arengu mõttes sellist keskust siiski vaja.

3.3.6 1+3+6 keskust

Võrgustiku keskmeks oleks Rapla vald ning tema osakaal strateegias kõige olulisem. Seejärel käsitleks strateegia Märjamaad, Kohilat ja Järvakandit, kui võrgustiku tuumikut ning kolmas osa võrgustikust oleks ülejäänud vallad.

Tabel 11. 1+3+6 keskust plussid ja miinused

PLUSSID	MIINUSED
"1" - kaitseb riiklike funktsioonide säilimist maakonnas	Keeruline on erinevate keskuste rollijaotuse kindlaksmääramine
Poliitiliselt tark	Konsensuse saavutamine on keeruline, sest kõik keskused ei ole keskustena võrdselt aktsepteeritud
Tagaks maakonna tänasest ühtlasema arengu – lõunas oleks ka keskus	

Töögrupi hinnangul on see versioon kõige väiksemate miinustega, võimaldab ära kasutada erinevate keskuste tugevusi ja tekkida saaks loogiline funktsioonide jaotus erinevate keskuste vahel. Selline lahendus toetaks ka maakonna tasakaalustatud arengut kõige paremini.

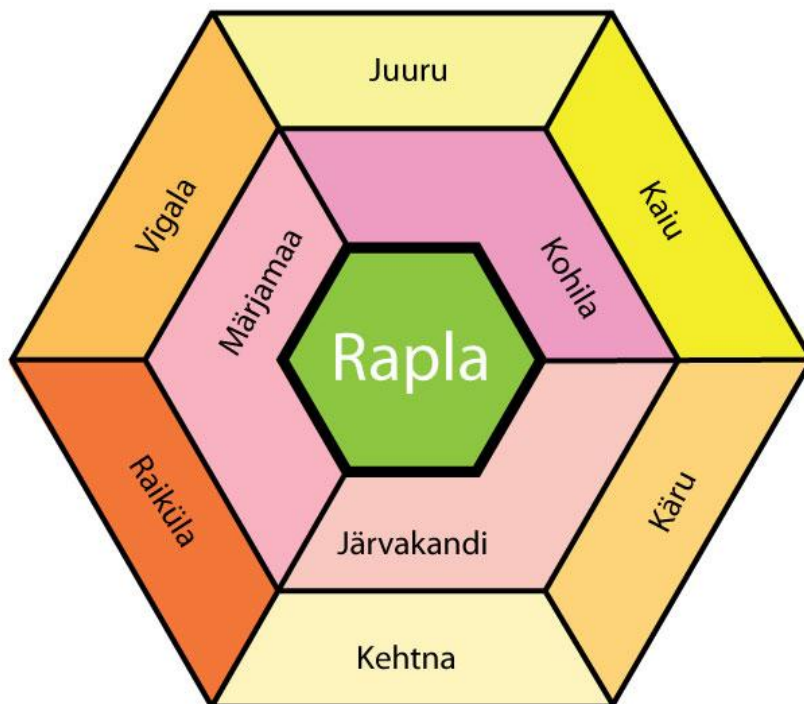
3.3.7 Kokkuvõte ja valik

Toimunud arutelu ja pakutud koosluste plusside ja miinuste analüüsi tulemusena jõuti järeldusele, et kõige otstarbekam on käsitleda keskustevõrgustikku skeemi 1+2+7 või 1+3+6 alusel. Mõlemad versioonid arvestavad Raplat kui maakonnakeskust ja teisi suuremaid vallakeskusi võrgustiku kõige olulisemate liikmetena ning ära ei unustata ka väiksemaid keskusi.

Hilisem kahe versiooni võrdlemine andis lõpuks tulemuseks selle, et keskustevõrgu kõige mõistlikum ja loogilisem ülesehitus oleks skeem 1+3+6. Otsustavaks sai siinjuures see, et selle versiooni korral on eraldi rõhutatud maakonnakeskuse, kui võrgustiku keskpunkti rolli, arvestatud on keskuskohtade eripäraga ja maakonna võrgustikuga kaetusega. Oluline oli otsustamise juures ka see, et selle versiooni korral on kõige väiksem tõenäosus väiksemate valdade ääremaastumiseks ning kõige suurem tõenäosus, et Raplamaa saab tugeva keskuse nn „maakonna pealinna“.

Skemaatiliselt võiks Raplamaa keskustevõrgustiku ülesehitust kujutada järgmiselt.

Joonis 9. Raplamaa keskustevõrgustik

3.4 Maakonna tasakaalustatud arengu suurimad kitsaskohad

Keskustevõrgu arengustrateegia koostamisel toodi välja Rapla maakonna tasakaalustatud arengu kõige suuremad kitsaskohad. Järgnevalt on ära toodud tööruhmade arvamused selle kohta, millised on need takistavad tegurid, millega tuleks tegeleda, et tagada maakonna kõikide valdade areng. Väljatoodud kitsaskohtade likvideerimine vähendab kindlasti ka ääremaastumise ohtu.

Kõige teravama probleemina toodi välja see, et **puudub ühistranspordi maakondlik süsteem**. Seetõttu ei ole võimalik pääseda normaalselt maakonnakeskusesse ja tagasi.

Teine oluline kitsaskoht on **maakonna koolivõrk**. Selle optimeerimise vajadust tunnistasid pea kõik arengustrateegia koostamisega seotud isikud.

Kolmanda suurema probleemina toodi välja see, et vaatamata enam kui viiekümne aastasele ajaloole **ei tunnetata maakonna olemasolu**. Selle põhjustena toodi välja eelkõige see, et puudub vaimne liider ja kuna ei ole tegeletud ka maakonna ühtse identiteediga, siis ei on ka ühtekuuluvustunne nõrgavõitu.

Probleemi nähti ka selles, et paljudel juhtudel eelistavad kohalikud elanikud erinevate teenuste tarbimiseks sõita pigem Tallinna, kui Raplasse. Tallinna mõjusfääri kuulumine mõjutab kõikide teenuste arengut Raplemaal ja seetõttu on harvem tarbitavate teenuste

väljaarendamine raskendatud. Mida harvem tarbitava teenusega on tegemist, seda kaugemale ollakse nõus selle järele minema. Seega on Tallinna lähedus ühelt poolt positiivne, aga teiselt poolt negatiivne. Positiivne, et maksimaalne hulk teenuseid asub suhteliselt lähedal, negatiivne aga seetõttu, et see pärsib kohalike eraturul pakutavate teenuste arengut.

Kitsaskohtadena toodi välja veel see, et:

- ühistranspordi korraldus ei rahulda haridussüsteemi vajadusi;
- maakondade vaheline ühistransport on kehva;
- vallad on koostöö osas passiivsed, kõik ajavad oma valla asja;
- riiklikud teenused liiguvad maakonnast välja;
- ROL ja Arengufond on eraldiseisvad asutused ja raha juurde toomine maakonda on seetõttu pärsitud;
- puudub maakonda hõlmav teedevõrk;
- KOV piirid takistavad teenuste väljaarendamist;
- tekitatud on kunstlik konkurents valdade vahel (näiteks KOIT kava).

3.5 Raplamaa keskuste võrgu tulevikuvision

Raplamaa keskuste omavaheline koostöö sujub tõrgeteta. Seeläbi on suudetud luua maakonnale selge identiteet ning tagatud on kõikide piirkondade ja maakonna kui terviku tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng.

3.6 Rapla kui võrgustiku keskpunkt

Rapla vald on elanike arvult maakonna suurim kohalik omavalitsus. 2009. aasta 1. jaanuari seisuga elab rahvastikuregistri andmetel Rapla vallas 9626 inimest, neist 5618 Rapla linnas.

Maakonnakeskuseks on Rapla maakonna suurim haldus- ja teeninduskeskus. Siin on olemas nii riigiasutuste esindused kui ka kultuuri-, spordi-, haridus- ja sotsiaalteenuste pakuvad asutused ja kaubandus- ning teenindusettevõtted.

Uuringu „Raplamaa kui eluruum“ (2009) alusel on Rapla linn maakonna suurim tõmbekeskus ning Rapla piirkonda saabub tööajal rohkem inimesi, kui siit mujale läheb.

Olles küll maakonna suurim tõmbekeskus ei saa Rapla kohta öelda, et ta on väga tugev tõmbekeskus. Oma mõju avaldab siin teiste tõmbekeskuste olemasolu ja Tallinna lähedus ning see, et ei ole süstemaatiliselt tegeletud Rapla kui maakonnakeskuse arendamisega. Probleemiks on ka see, et ei ole korralikku kaubamärki, mis oleks tuntud üle-eestiliselt.

Nii, nagu enamikes maakondades ei ole ka Raplamaal loodud seni süsteemi, kuidas koos kõikide teiste omavalitsustega maakonnakeskust toetada. Raplamaa elanikud kasutavad Rapla linna infrastruktuuri ja teenuseid. Samal ajal on infrastruktuuri ja teenuste arendamine toimunud Rapla valla omavahenditest ja initsiatiivil.

Viimaste aastate arengud on vähendanud maakonnakeskuste rolli, sest paljud riigiasutused on oma esindused sulgenud ja Raplasse on jäänud peamiselt klientide otsese teenindamisega seotud struktuuriüksused. Osa neist arengutest on paratamatud.

Paljud muudatused on tingitud infotehnoloogia arengust, sest paljud teenused, mis varem sundisid ametiasutust külastama on tänaseks muudetud internetipõhisteks.

Maakonnakeskuse rolli säilitamiseks tuleb tulevikus tagada see, et kõik need avalikud teenused, mis vajavad inimese füüsilist kohalolu, säiliks. Vastasel juhul nõrgeneb maakonnakeskuse positsioon, sest teenused kaugenevad Raplamaa elanikest ja nad hakkavad käima eelkõige kas Tallinnas või Pärnus.

Kindlasti tugevdab Raplat, kui maakonnakeskust see, kui siit on tagatud mugavad transpordiühendused maakonna kõikide piirkondadega ning teiste Eesti maakondadega.

Vähetahtis ei ole siinjuures ka see, et toimuks tihe koostöö kõikide teiste omavalitsustega, ning kujundataks välja selge visioon, milline peaks olema Rapla maakonna keskus.

3.6.1 Valdade ootused Raplale kui maakonnakeskusele

Keskustevõrgu strateegia koostamise käigus oli töörühma ühe nõupidamise teemaks valdade ootused Raplale kui maakonnakeskusele. Ootuste kaardistamise tulemusena selgus, et:

- Rapla peaks olema hästi kättesaadav kõikidest maakonna nurkadest;
- Raplas peaksid olema kõik inimesele elu jooksul vaja minevad teenused;
- Rapla linna algus peaks olema tähistatud;
- Raplas peaks paiknema ühistranspordisõlm;
- Raplast peaks koordineeritama keskselt kogu maakonna kultuuriteemat;
- Raplas peaks olema kõik võimalused spordiga tegelemiseks ning siin peaks olema maakonna esindusstaadion;
- Raplas peaksid paiknema kesksed nõustamis- ja infokeskused (turismiinfo, ettevõtlusinfo, karjäärinõustamine, psühholoogiline nõustamine jne);
- Raplas peaks olema selgelt aru saada, kus on Rapla keskpunkt (keskväljak);
- Raplas peaks olema võimalik läbi viia maakonna keskseid suurüritusi (laululava, staadion, keskväljak);
- Raplas peaks olema esinduslik kultuurikeskus ja näitusesaal.

3.6.2 Visioon Raplast kui maakonnakeskusest

Kõik Raplamaa elanikud ja siin asuvad institutsioonid tunnustavad Raplat kui maakonna pealinna, kus on võimalik saada kõiki vajalikke teenuseid.

3.7 Teise taseme keskused

Märjamaa, Kohila ja Järvakandi kujutavad endast keskustevõrgu teise tasandi keskukohti. Kolm keskust erinevad teistest vallakeskustest, sest seal on:

- mitmekesisem teenustevalik;
- gümnaasiumid;
- päästeteenistus;
- kiirabi (va Järvakandis);
- politsei;
- ühistranspordi "kokkuveopunkt";
- laiem huvialahariduse valik;
- perearstikeskused;
- pangakontorid;
- rohkem töökohti;
- tööstusalade arendamine;
- reaalne inimeste liikumine sinna (transport ja logistika).

3.8 Kolmanda taseme keskused

Kuus vallakeskust on oma piirkonna keskused ja omavalitsuse elanikele esmaste teenuste pakkujad. Kõikidest valla piirkondadest peab olema võimalik ühistranspordiga liikuda vallakeskusesse mitu korda päevas, samuti mitu korda päevas liikuda kas nn teise tasandi keskusesse või maakonnakeskusesse. Igas vallakeskuses peab olema:

- konstaablipunkt;
- perearst;
- sularahaautomaat;
- toidukauplus;
- postkontor;
- põhikool;
- lasteaed;
- võimalus huvialahariduse omandamiseks.

3.9 Konkreetsete tegevused aastateks 2010-2013

Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
Koostada ühistranspordi ümberkorraldamise projekti elluviimiseks lähteülesanne	IV kv 2010	Maavalitsus
Selgitada välja omavalitsuste ühiste spetsialistide vajadus	I kv 2011	ROL
Palgata ROL juurde vajadusel ühised spetsialistid (PR, ehitus/arhitekt jt)	Vastavalt selgunud vajadusele	ROL
Võtta tööle maakonna turundusega tegelev inimene	I kv 2011	RAEK
Viia ellu Rapla maakonna turundus- ja kommunikatsioonistrateegia	Vastavalt strateegias ettenähtud tähtaegadele	RAEK
Luaa ühtne süsteem erinevate arengukavade ühtlustamiseks ja sünkroniseerimiseks	I kv 2012	ROL
Tõstatada arengukavade ühtlustamise ja sünkroniseerimise teema Siseministeriumis	2010 aasta jooksul	MV
Töötada välja maakonna alus-, üld-, kutse-, täiskasvanu- ja kõrghariduse koolivõrgu kujundamise põhimõtted	Vastavalt koolivõrgu töörühma tegevuskavale	Koolivõrgu töörühm ROL
Tagada SA Rapla Maakonnahaigla toimimine üldhaiglana	Vastavalt haigla arengukavale	ROL

4 Arengukava omanik ja uuendamise süsteem

Raplamaa keskuste võrgu strateegia elluviimise ja kaasajastamise eest vastutab Raplamaa Omavalitsuste Liit. Kokkuvõtte strateegia elluviimiseks kavandatud tegevuste kohta tehakse iga aasta novembris. See toimub nõupidamisel, mille kutsub kokku ning mida juhatab Raplamaa Omavalitsuste Liidu esimees.

Nõupidamise toimumise koht ja aeg tuleb teha seal osalejatele teatavaks vähemalt üks kuu enne nõupidamise toimumist. Enne nõupidamist peab iga valla esindaja organiseerima oma vallas võtmeisikute nõupidamise. Sellel nõupidamisel analüüsib iga valla töörühm oma vallas ja maakonnas aasta jooksul toimunut ning vaatab üle strateegias olevate eesmärkide ja võtmetegevuste asja- ja ajakohasuse.

Iga töörühma nõupidamise kohta vormistatakse protokoll, kasutades järgmist skeemi:

1. Keskuste võrgu strateegiast tulenevad või seal ära märgitud tegevused vallas
2. Olulised kõrvalekalded ja nende põhjused
3. Ettepanekud keskuste võrgu strateegia muutmiseks

Oluliste kõrvalekallete põhjused tuuakse välja lühidalt vabatekstina. Milline on oluline kõrvalekalle ja milline mitte, selle otsustab iga valla töögrupp oma nõupidamisel.

Ettepanekud strateegia muutmiseks tuuakse protokollis kolmandas punktis samuti välja vabatekstina.

Protokollis allkirjastab töörühma juht.

Strateegia elluviimisega tegelevate töörühmade juhid esitavad oma aruande keskuste võrgu strateegia töörühma nõupidamisel suuliselt tuginedes eelpooltoodud protokollile. Peale seda lisatakse protokoll strateegiale.

Niimoodi toimides on pidevalt tagatud täielik ülevaade strateegia elluviimisest ja tehtud muudatustest ning muudatuste tegemise põhjustest.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse seaduse paragrahvile 84 esindab maavanem maakonnas riigi huve ning hoolitseb maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest. Maavanem koordineerib ministeeriumide ja teiste täidesaatva riigivõimu Rapla maakonnas paiknevate asutuste ning kohalike omavalitsuste koostööd maakonnas ning teostab järelevalvet kohalike omavalitsuste tegevuse üle. Sellest tulenevalt on maavanemal õigus ja ka kohustus keskuste võrgustiku arengustrateegia koostamise ja uuendamise protsessis kaasa rääkida läbi selle, et loodud strateegia ning selle iga aastased täiendused ja parandused tuleb kooskõlastada maavanemaga enne nende lõplikku kinnitamist.

5 Strateegia koostamise käigus tekkinud järeldused ja ettepanekud

1. Maakonnakeskuse sisuline mõiste ja tähendus

Praegu kehtiv „Eesti regionaalarengu strateegia aastateks 2005-2015“ defineerib maakonnakeskuse, linnalise omavalitsusüksusena, kuhu on koondunud suur osa maakonna rahvastikust ja majandustegevusest ning põhiline osa avalikust administratsioonist.

(http://www.sisemin.gov.ee/atp/failid/EESTI_REGIONAALARENGU_STRATEEGIA_2005_2015.doc)

Praegune maakonnakeskuse definitsioon toob välja olulise tunnuseks linnalisuse ja iseloomustab maakonnakeskust läbi seal asuvate elanikke, töökohtade ja haldustoimingute sooritamiseks mõeldud avaliku administratsiooni. Samas ei kajasta antud definitsioon keskuse tähendust maakonnale. Sellest ei selgu see, et maakonnakeskused peavad osaliselt või täielikult üleval tervet maakonda teenindavaid institutsioone ja infrastruktuuri: haigla, teedevõrk, lasteaiad, koolid, spordirajatised, vaba-aja keskused jms. Nende institutsioonide igapäevased kulud on sageli küll jagatud teenust tarbivate omavalitsustega, aga investeeringud on maakonnakeskuse kanda.

Ettepanek

Lähtuvalt strateegia koostamisele eelnenud taustaintervjuudest maakonnakeskuste juhtidega on meie ettepanek täiendada maakonnakeskuse definitsiooni järgnevalt:

Maakonnakeskus on linnaline omavalitsusüksus, kuhu on koondunud suur osa maakonna rahvastikust, majandustegevusest ja põhiline osa avalikust administratsioonist ning mis peab osaliselt või täielikult üleval tervet maakonda teenindavaid institutsioone koos seda toetava infrastruktuuriga.

See definitsioon ei välista seda, et mõni kogu maakonda teenindav institutsioon võiks asuda väljaspool maakonnakeskust, kuid rõhutab seda, et kogu maakonda teenindavate institutsioonide olemasolu on üks oluline maakonnakeskuse tunnus koos kõige sellest tulenevaga.

2. Keskusfunktsioonide loetelu, mida maakonnakeskus peab pakkuma ja maakonnakeskuse miinimumstandard Eesti riigi jaoks

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 2 sätestab, et kohalik omavalitsus peab juhtima elu lähtuvalt valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi. § 6 toob aga ära kohaliku omavalitsuse ülesanded ja pädevuse. „Eesti regionaalarengu strateegia aastateks 2005-2015“, ütleb maakonnakeskuste kohta järgmist:

Muude maakonnakeskuste kasvupiirkondade puhul on eeskätt vajalik elukeskkonna kvaliteedi parandamine (haridus- ja meditsiini- ning eneseteostusvõimaluste avardamine), uute ettevõtete ja töökohtade tekkeks

soodsa ettevõtluse toimekeskkonna loomine (vastavate infrastruktuuride väljaarendamine ning ettevõtlusvõrgustike stimuleerimine) ning keskuste tagamaa elanikel töö- ja elukoha tõhusam sidumine (töö- ja pereelu paindlik ühildamine ning tööjõu ruumilise mobiilsuse kasvatamine).

Ettepanek

Tuginedes:

- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele
- Eesti regionaalarengu strateegiale aastateks 2005-2015
- Projekti jooksul toimunud ajurünnakutele
- Rapla maakonna keskuste eeluuringute tulemustele
- Erinevatele projekti käigus läbi töötatud teoreetilistele ja praktilistele materjalidele

teeme ettepaneku määratleda maakonnakeskuse miinimumstandard, millele üks maakonnakeskus peaks vastama järgnevalt:

HARIDUS	KULTUUR	SPORT
Lasteaed Erilasteaed Põhikool Gümnaasium Kõrgkooli filiaal või kolledž Huvikool Õpilaskodu Noortekeskus	Vabaaja keskus (soovitavalt multifunktsionaalne) Raamatukogu Maakondlike suurürituste läbiviimise koht Näitusesaal (galerii)	Staadion Spordisaal Terviserada
SOTSIAALHOOLEKANNE JA TERVISHOID	TURVALISUS	LINNAGESKKOND
Haigla Perearst Eriarstid Apteek Sotsiaalkorterid Eakate päevakeskus Hooldekodu Avalik saun	Politsei ja osakond Päästekomando Erakorralise meditsiini osakond	Keskväljak Meelelahutuslike vabaõhuürituste läbiviimise koht Ühistranspordi sõlm
TURISM	ETTEVÕTLUS	AVALIK HALDUS
Muuseum Turismiinfo keskus Hotell	Toidukauplus Rõivakauplus Ehitus- ja remondimaterjalide kauplus Kohvik, baar, restoran Postkontor Sularahaautomaat Pangakontor	Maavalitsus Kohalik omavalitsus Riiklike institutsioonide kohalikud teeninduspunktid Arendus- ja ettevõtluskeskus Info- ja nõustamiskeskus

3. Riiklik poliitika

Maakonna tasand on avaliku halduse tasand, mis on riigitasandi ja kohaliku tasandi vahel ja selles osas on rahvusvaheline praktika erinev. Eesti spetsiifilised erisused tekivad suuresti tulenevalt riigi väiksusest – sageli ei ole ühest selgust, kas seda tasandit on vaja või mitte. Seetõttu on riigi poliitika olnud ebaühtlane ja hägune. Ainus Vabariigi Valitsuses heaks kiidetud kogu avalikku haldust komplekselt käsitlev muudatuste kontseptsioon on 1999. aasta veebruaris heaks kiidetud ja Riigikogule esitatud kontseptsioon "Avaliku halduse arendamise alused". Regionaaljuhtimise osas, on seal formuleeritud järgmine seisukoht:

Regionaalne haldamine toimub kahel territoriaalsel alusel – maakonnas ja ringkonnas. Harukondliku juhtimise efektiivistamiseks moodustatakse mitut maakonda hõlmavaid ringkondi, kus toimivad riigi kohahaldusüksused (ministeeriumi, ameti või inspeksiooni kohapealsed asutused). Maavalitsuste arv esialgu säilitatakse. Koos kohaliku omavalitsuse üksuste haldusterritoriaalse korralduse muutmisega tehakse maakonnapiiride vajalikud korrektiivid.

Reaalsus on, et haldusreformi ei ole siiani teostatud ja puudub ühtne nägemus selle teostamise viisides ja vajalikkuses ning maakonnakeskuse arendamisele ei ole Eesti regionaalpoliitika tähelepanu pööranud. Ettevõtluspotentsiaali ja innovatiivsuse tõstmiseks on küll ühtteist tehtud - maakonnakeskustesse on loodud kõrgkoolide filiaale, ettevõtlus-, innovatsiooni- ja arenduskeskuseid, kutsehariduskeskuseid, turismiühendusi – aga see ei ole olnud riigi keskse poliitika tulemus, vaid pigem institutsioonide põhine. On hinnatud⁷, et kuigi regionaalpoliitikaga peaksid tegelema kõik riigi institutsioonid ja seda omavahelises koostöös, siis tegelikkuses on see tegevus kahjuks episoodiline ning sageli ka institutsioonide vahel kooskõlastamata.

Maakonnakeskuste riiklikult suunatud eelisareng annaks kindluse maakondliku tasandi, kui Eestis väljakujunenud kogukondlikkuse säilimiseks. Eestisse jääks 15 riigihalduse keskust, mis tasakaalustab riigiteenuste koondumist Tallinnasse-Tartusse.

Praegu on nii, et maakonnakeskus arendab end ise omavahenditest. Küsimus on tegelikult maakondade kaugemas perspektiivis, sest kui pole keskust, pole maakonda. Võttes aluseks demograafilised suunad, tuleks kuvada pilt Eesti ühiskonnast ca 10-20 aasta pärast ja selle järgi juba praegu toimetama hakata.

Loomulikult võib selline lähenemine kaasa tuua süüdistused inimvaenulikkuses ja maaelu väljasuretamises, kuid tugineda tuleks siin eelkõige teadlaste arvamustel, mitte aga poliitikute vajadusel teenida hääli.

Ettepanekud

Kuna Eestis jätkuvad elanike ümberasumine suurematesse linnadesse (ja linnu ümbritsevasse valdadesse), töökohtade koondumine suurematesse keskustesse ning sellest tulenev kasvav pendelränne erinevates omavalitsustes asuva kodu ja töökoha vahel, siis on töögrupi hinnangul **maakonna ja riigi tasakaalustatud arengu jaoks vajalikud järgmised sammud:**

1. Valitsusel ja parlamendil tuleb tunnistada probleemi, et riiklik regionaalpoliitika on isereguleeruv, mitte suunatud ja probleemiga on vaja tegeleda.
2. Vajalik on jõuda keskvalitsuse ja omavalitsuste tasandil kokkuleppele haldusreformi eesmärkides ja läbiviimise viiside osas ning maakonna keskuse rollis.
3. Vajalik on tagada maakondliku ühistranspordi ümberkorraldamine tänastele vajadustele vastavaks ning ühistranspordi ja õpilastranspordi ühildamise lubamine.
4. Vajalik on leida riigi tasandil mehhanism maakonnakeskuste arengu finantseerimiseks - üldjuhul on kohalik praktika, et maakonnakeskusele kehtivad nii elanike kui teise omavalitsuste poolt kõrgemad ootused ja seeläbi ka vastutus – maakonnakeskused peavad sageli osaliselt või täielikult üleval tervet maakonda teenindavaid institutsioone ja infrastruktuuri nagu haigla, teedevõrk, lasteaiad, koolid, huvialaringid, samal ajal kui nende institutsioonide igapäevased kulud on sageli küll jagatud teenust tarvitavate omavalitsustega, aga investeeringud on maakonnakeskuse kanda.
5. Vajalik on lõpetada ära omavalitsuste vaheline sundkonkureerimine, mis on tekkinud seoses projektide rahastamisskeemidega – kui ühes situatsioonis (raha jagamine) konkureeritakse, siis on väga keeruline teises situatsioonis sisukat koostööd teha.
6. Maakonnakeskustele mõeldud riiklike toetusmeetme(te) väljatöötamine ja ellurakendamine. Meetme(te) eesmärk: maakonnakeskuse (miinimum)funktsioonide tagamine. Taotlejaks saaks olla omavalitsus, aga teatud juhtudel (sõltuvalt funktsioonist) ka ettevõtte, MTÜ või riigiasutus (nt maavalitsus). Toetust saaks taotleda investeeringuteks, teatud juhtudel ka "pehmeteks" tegevusteks ja püsikuludeks.

---

⁷ Sulev Mäeltsemees, www.mattimar.ee/2007b/67.pdf

4. Raplamaa perspektiivid

Maakonna elanike elu- ja töökohtade paiknemine ja tulevikuperspektiivid

Olulisemad Rapla maakonda mõjutavad elanike paiknemist mõjutavad trendid on samad mis terves Eestis - regionaalarengut mõjutavad enim rahvastiku vähenemine ja vananemine. Alates 1990-ndatest aastatest on Eesti elanike arv vähenenud – 2008. aasta 1. jaanuari seisuga elas Eestis 1 340 935 inimest. Erinevate prognooside järgi väheneb rahaarv väga suure tõenäosusega ka tulevikus⁸. See mõjutab oluliselt nii avalike- kui erateenuste vajadust kui töajuturgu.

Siseriikliku rände üks olulisemaid motivaatoreid on töökoha olemasolu. Rapla maakonnast käib teistesse maakondadesse igapäevaselt tööajal keskmiselt 9296 inimest. Selgelt on esikohal Harju maakond ja Tallinn, kuhu käib igapäevaselt tööajal ligikaudu 8000 inimest ehk 85,9% kõigist Rapla maakonnast mujal tööl käivatest inimestest.

Tallinnas ja Harju maakonnas paikneb protsentuaalselt kõige suurem hulk töökohti Eestis. Samuti on seal makstavad töötasud kõrgemad kui mujal. Need kaks olulist tegurit jäävad ka tulevikus Raplamaa elanikkonna igapäevaseid liikumisi mõjutama. Praeguste tendentside jätkudes võib pendelränne pigem suureneda kui väheneda ning aja jooksul võib see viia elukohta vahetamiseni, sest inimesed kolivad oma töökohale lähemale. See võib olla üheks põhjuseks, miks tulevikus võib kasvada Tallinnale lähemate valdade elanike arv.

Juhul, kui aga suudetakse maakonda tuua piisaval arvul atraktiivseid töökohti, väheneb pendelränne ja oht, et inimesed lahkuvad oma senisest elukohast.

Rapla maakonna avalike ja erateenuste olemasolu

Avalike ja erateenuste mitmekesisus on suurim Rapla linnas, millele järgnevad Kohila, Märjamaa ja Järvakandi. Rapla maakonnas on haridusasutustest kõige rohkem lasteaedaid, mida on 31 asustusüksuses, järgneb algkooli tase (28), seejärel põhikooli tase (18) ning siis keskkooli tase (5). Keskkooli tasemeni saab õppida Rapla linnas ja Kohila, Märjamaa ja Järvakandi alevis ning Juuru alevikus. Huvikool on olemas Rapla linnas, Märjamaa alevis, Kaiu, Kehtna ja Hagudi alevikus.

Kaupluse külastamise võimalus on Rapla maakonnas 57 asustusüksuses. Kõige kehvemad on kaupluses käimise võimalused Käru vallas. Teenindusasutustest on söögikoht enamuses valdadest, välja arvatud Kaiu ja Käru ning kokku 23 asustusüksuses. Juuksur on 7 asustusüksuses kogu Rapla maakonna peale.

Postkontor või postipunkt ning avalik internetipunkt on olemas igas Rapla maakonna vallas vähemalt ühes asustusüksuses. Kõige rohkem on neid Märjamaa valla asustusüksustes, seejärel Kehtna ja Rapla vallas.

---

⁸ Eesti rahvastik 2007-2020

Meditsiiniasutustest on Rapla maakonnas kõige rohkem perearstikeskusi (16). Apteek on Rapla maakonnas 14-s asustusüksuses ning hambaarst 9-s. Haigla paikneb Rapla linnas ja Märjamaa alevis. Kiirabi või päästeteenistus on olemas Rapla maakonnas 14 asustusüksuses ning politsei 13-s. Politseijaoskond või konstaabel on olemas kõigis valdades. Mingi pangateenus (pank, pangautomaat, postipank või pangabuss) on olemas kõigis Rapla maakonna valdades.

Vabaaja veetmise võimalustest on Rapla maakonnas kõige rohkem raamatukogusid (34 asustusüksuses), seejärel kultuurimajasid (25), spordirajatisi (18) ning kõige vähem noortekeskusi (7). Kõik neli nimetatud vabaaja veetmise võimalust on olemas neljas asustusüksuses: Rapla linnas, Järvakandi alevis, Kaiu alevikus ja Varbola külas.

Rapla maakonna avalike ja erateenuste vajadus

Kõige olulisemaks teenuseks, mis peaks olema kättesaadav kodu lähedal, on toiduainete kauplus: 77% vastanutest pidas oluliseks selle paiknemist koduümbruses. Olulisel kohal on ka postkontori ja tarbekaupade kaupluse lähedus, järgnevad kohalikud kultuurikeskused, juuksur, apteek, raamatukogu, arstiabi ning sularahautomaat. Koduvalla tasemel peetakse oluliseks bensiinjaama ning turvakodu/vanadekodu, samuti päevakeskuse (vanuritele) või sotsiaalkeskuse, muusikakooli/huvikooli ja ujula olemasolu. Teater ja haridusasutus, kus omandada elukutse või ametioskus võiksid paikneda maakonna tasemel, Tallinnas või mujal Eestis. Teenustena, mida üldse ei vajata, nimetati kõige enam avalikku internetipunkti ja kirikut/usuühingut.

Nii koduvalla kui maakonna tasemel ollakse kõige rohkem rahul parkimisvõimaluste, privaatsuse ja ümbruskaudsete inimeste vaheliste suhetega. Suurimate probleemidena nimetati meelepärase töökoha leidmise võimalusi, ühistranspordivõimalusi ja eraettevõtlusega tegelemise võimalusi. Valla tasemel tuntakse puudust ka meelelahutusvõimalustest: ööklubid, restoranid, paarid, pubid, kino ja teater.

Avalike ja erateenuseid puudutavate probleemidena nimetati kõige enam kehva, harva sõidugraafikuga või puuduvat ühistransporti, halba teede olukorda ja hooldust ning ametnike ebakompetentsust inimestega suhtlemisel.

Ettepanekud

Perede majanduslik turvalisus mõjutab nii sündimust, tervisekäitumist kui ka rännet ning vajadust avalike teenuste järgi. Avalike ja erateenuste hulk, kvaliteet ja mitmekesisus ei jaotu maakonna siseselt ühtlaselt ning ka tulevikus koondub enamus teenuseid sinna, kus elab rohkem inimesi.

Maakonna tasandil tuleb:

1. Leppida kokku piirkondlikud eelisarendatavad valdkonnad.
2. Tagada teenustele ligipääs, näiteks maakonna bussiliinide ümberkorraldamine ning e-lahenduste kasutamise propageerimine.

6 Kasutatud allikad

1. Läänemaa ja Hiiumaa kohalike omavalitsuste suutlikkuse indikaatorid ja ühisarengute analüüs, 2006, Kerli Nilp, TLÜ Haapsalu Kolledž
2. E. Pedaniku, ettekande: „Maakonna teemaplaneering - sotsiaalne infrastruktuur“
3. Rapla maakonna keskuste arengustrateegia eeluuring, 2009, OÜ Positium LBS
4. Keskusfunktsioonide analüüsi intervjuud, 2009, BDA Consulting OÜ
5. Sulev Mäeltsemees, www.mattimar.ee/2007b/67.pdf
6. M. Ainsaar, L. Maripuu, Eesti rahvastik 2007-2020, Rahvastikuministri büroo, 2008
7. Rapla maakonna kohalike omavalitsuste arengukavad
8. Üleriigiline planeering Eesti 2010, Keskkonnaministeerium, 2000
9. Eesti linnaregioonide arengupotentsiaali analüüs, OÜ EURREG, 2002
10. Eesti regionaalarengu strateegia 2005-2015, Siseministeerium, 2005
11. Läänemaa ja Hiiumaa kohalike omavalitsuste suutlikkuse indikaatorid ja ühisarengute analüüs, uuringu lõppraport, SA Läänemaa Arenduskeskus, 2006
12. Majandusgeograafia: Linnad. Linnastumine. Teeninduse geograafia. Karin Lindroos, loengumaterjal 2008
13. Raplamaa kommunikatsiooni- ja turundusstrateegia, veebruar-mai 2009
14. Social Innovation – What it is, why it matters and how it can be accelerated, G. Mulgan, S. Tucker, R. Ali, B. Sanders, juuni 2007
15. Zentralität und zentrale Orte, die Verteilung von Siedlungen im Raum, http://www.mygeo.info/skripte/skript_bevoelkerung_siedlung/lanu2.htm; 12.02.2009
16. Die Anwendung der Theorie der zentralen Orte in der Raumplanung der Bundesrepublik Deutschland; Beth, Andreas, 1998
17. Urban-rural relations in Europe, ESPON 1.1.2, Final Report C. Bengs, K. Schmidt-Thomé, 2006
18. Walter Christaller : Theorie der zentralen Orte <http://www.regiosurf.net/geographie/humgeo2/christaller.htm>, 12.02.2009

7 Lisad

7.1 Lisa 1. Arendusideed ja -plaanid

Peaaegu igas maakonnas on selliseid objekte ja ettevõtmisi, millel on tähtsus ja tähendus teistele maakondadele või lausa tervele Eestile. Samamoodi on igas vallas selliseid objekte, mida kasutavad ja ettevõtmisi, millest saavad osa maakonna teiste valdade elanikud. Vaatamata sellele, et nende olulisus ületab ühe valla piire on nii nende objektide korrashoid kui sündmuste korraldamine ühe valla keskne. Samas on väga oluline, et maakonna vallad üksteise selliseid tegevusi toetaksid. See tugi ei seisne mitte (kuigi võib olla) rahas, vaid pigem seisneb see tugi vajadusel nõu andmises ja õiges kohas õige sõna ütlemises ehk kõikide ühisel lobbytööl kõikide eest ja ühiselt maakonna hüvanguks. Selleks, et oleks teada mis sündmus, ettevõtmine või objekt ühes või teises vallas vajab teiste toetust on järgnevalt ära toodud nende loetelu.

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
KULTUUR		
Rapla kihelkonnamuuseumi rajamine (koos virtuaalmuuseumiga)	2013-2015	Rapla vald
Märjamaa valla keskraamatukogu rekonstrueerimine	2010	Märjamaa vald
Sillaotsa talumuuseumi rekonstrueerimine ja laiendamine	2010-2012	Märjamaa vald
Mahtra muuseumi uue hoone ehitamine	2010-2013	Juuru vald
Rändava Kunstniku Kodu väljaarendamine Sutlemas	2009-2013	Sutlema mõis MTÜ Sutlema Väravatorni Selts
Hageri apteek-muuseumi ja ürdiaia ekspositsiooni rajamine	2010- 2013	Kohila vald, Hageri muuseum MTÜ Hageri Haridusselts
Teised väiksemad või temaatilised muuseumide tegevuse toetamine (Märjamaa muuseum, Luhtre, Varbola ait, Juuru muuseum (mõis), Vigala muuseum, Keava muuseum koos linnamäega, Kohila paberimuuseum)	2010- ...	KOV-d
Varbola linnus koos muuseumi väljapanekuga, turismiatraktsioonid		Märjamaa vald, eraettevõtjad
Loone linnuse väljaarendamine muinasaja keskuseks	2010- 2015	Kohila vald, Hageri muuseum MTÜ Angerja-Pahkla Haridusselts
Kirikute ümbruse arendus ja korrastustööd (Rapla, Juuru, Vigala, Märjamaa, Käru, Lelle, Velise, Kehtna,	2010- 2015	Kogudused KOV-d

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
Hageri, Kohila, Järvakandi, Vahastu)		
Rapla Keskraamatukogu ruumiprogrammi läbivaatamine ja ümberkorraldamine		Rapla vald
R. Valgrega seonduva tähistamine (tulevikus muuseum ja tegevuskeskus)	2010-2015	Rapla vald
Kuusiku Põllumajanduspargi ekspositsiooni täiendamine	2010-	MTÜ Kuusiku Põllumajanduspark
Klaasimuuseumi arendamine ja klaasikunsti õpetamise viimine maakondlikule tasemele	2010- 2015	Klaasimuuseum, Järvakandi vald, MTÜ Järvakandi Arendusselts
Märjamaa kultuurikeskuse arendamine koos kultuurimajade võrgustikuga	2010-2015	Märjamaa vald
Masingu muuseumitoa laiendamine muuseumiks.	2010-2015	MTÜ (loodav)
Vana-Vigala laululava rekonstrueerimine	2011-2015	Vigala vald
SPORT		
Järta tervisespordikeskuse rajamine	2010- 2015	Märjamaa vald
Paluküla puhke – ja spordikeskus väljaehitamine	2010-2015	Kehtna vald, SA Paluküla PSK
Maakonna esindusstaadioni rajamine Raplasse koos staadionimaja ja tribüüniga	2012-2015	Rapla vald
Kohila staadioni infrastruktuuri arendamine	2010-2012	Kohila vald Kohila Spordikompleks
Märjamaa Gümnaasiumi võimla ehitus	2010-2011	Märjamaa vald
Märjamaa Gümnaasiumi staadioni ja spordiväljaku rekonstrueerimine	2010-2015	Märjamaa vald
Valtu Spordimaja kompleksi edasiarendamine	2010-2015	Kehtna vald, SA Valtu Spordiselts
Rapla (Kuusiku) lennuvälja edasiarendamine lennuspordi ja väikelennunduse keskuseks	2010-2015	Rapla vald, Loodav SA
Kehtna Majandus ja Tehnoloogiakooli staadioni rekonstrueerimine	2010-2015	Kehtna MTK
Rapla kardiraja edasiarendus	2010- 2013	Rapla vald, kardiraja haldaja
Järvakandi vibuspordikeskuse rahvusvaheliste nõuetega vastavusse viimine	2010-2015	Järvakandi vald, MTÜ Vibuklubi Ilves
Järvakandi motosportikompleksi edasiarendamine	2010- 2015	MTÜ Meelistegevus, Järvakandi vald

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
Kaiu lasketiiru edasiarendus	2010-2015	Kaitseliit
Kaiu Jahispordi- ja Puhkekeskuse edasiarendamine	2010-2015	Kaiu Jahimeeste Selts
Kuimetsa krossirada		Laansoo & Co
Taelamäe krossiraja ehitus	2010-2015	MTÜ Märjamaa Motoklubi
Ohekatku autodroomi ja ATV raja ehitus		Kehtna Motoklubi
Adila Puhkekeskuse golfiväljaku rajamine	2010-2015	Adila Puhkekeskus
Märjamaa ujula/SPA rekonstrueerimine	2012-2015	Märjamaa vald
Vana-Vigala spordiplatsi korrastamine	2011-2015	Vigala vald, Vigala TTK
Kuimetsa spordihoone rekonstrueerimine	2011	Kaiu vald
PUHKE- JA TURISMIALAD		
Rapla keskväljaku väljaehitamine	2010-	Rapla vald
Rapla Vesiroosi tervisepargi laiendus	2010-	Rapla vald / SA Rapla Spordirajatised
Rapla lauluväljaku rekonstrueerimine		Rapla vald
Õppe-, treening- ja matkaradade kaardistamine ja arengukavade koostamine	2009-2015	Spordiliit ROL Raplamaa Turism MTÜ
Seli virgestusala	2011	Juuru vald
TRANSPORT		
Maakondliku ühistranspordikeskuse loomine või liitumine naabermaakonna omaga (?)	2010-2012	MV+ROL+KOVID
Tallinn-Viljandi/Pärnu raudteeliikluse toetamine ja raudtee kapitaalremont		ROL, MV
Euroopa suunal kiirraudtee (RailBaltica) rajamine		Maanteeamet
Rapla ümbersõidutee ehitus, mis ühendab Rapla - Järvakandi (27) ja Rapla - Türi (15) maanteid	2010- 2015	Maanteeamet Rapla Kehtna
Tallinn-Rapla maantee rekonstrueerimine koos kergliiklustee rajamisega	2010- 2015	Maanteeamet
Iira-Kodila tee kõvakatte alla viimine	2010- 2015	Maanteeamet
Järvakandi- Lokuta tee rekonstrueerimine	2010	Maanteeamet
Järvakandi- Nõlva-Valgu tee hooldus ja kruusakatte parendamine	2010- 2015	MTÜ Nõlva Metsaküla Selts, RMK, Kehtna vald

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
Tallinn-Pärnu-Ikla mnt (Via Baltica) E67 arendamine neljarealiseks	2010- 2015	Maanteeamet
Vardi-Nurme tee mustkatte ehitamine	2010- 2015	Maanteeamet
Loodna- -Teenuse tee mustkatte ehitamine	2010- 2015	Maanteeamet
Haimre-Sulu-Velise tee mustkatte ehitamine	2010- 2015	Maanteeamet
Vana-Kaiu Vahastu tee viimisest mustkatte alla	2010- 2015	Maanteeamet
Kaiu-Toomja tee mustkatte alla viimine	2010- 2015	Maanteeamet
Karitsa -Ingliste teelõigu mustkatte alla viimine	2010- 2015	Maanteeamet
Eidapere - Vändra tee (riigi maantee) panemist täieliku mustkatte alla	2010- 2015	Maanteeamet
Vaida-Urge tee Pahklast maakonna piirini mustkatte ehitamine	2009-2011	Maanteeamet
Ääsmäe-Hageri tee Hagerist Ääsmäe ristini kogu ulatuses mustkatte ehitamine	2010-2012	Maanteeamet
Maakonna kergliiklusteede teemaplaneeringu algatamine ja seostatud kergteede süsteemi rajamine maakonnas	2009-2015	MV ROL PRMA RAEK Vallad ja Maanteeamet
ETTEVÕTLUS		
Orgita, Varbola, Sipa, Valgu, Kasti, Laukna ettevõtlusalade arendamine	2010-2015	Märjamaa vald
Rapla ja Alu tööstusalade arendamine		Rapla vald RAEK KOV-d
Järvakandi tootmisala laiendamine	2010- 2015	Järvakandi vald
Kohila Tuhamäe tööstusala arendamine	2009-2013	Kohila vald
Salutaguse tööstusala ja kompetentsikeskus arendamine	2010-2015	Eraarendajad Kohila vald
Rapla kompetentsikeskuse loomine		Mainori Kõrgkool, Rapla vald jt
Kehtna MTK Eesti rasketehnika kompetentsikeskuse loomine		Kehtna MTK, Kehtna vald
HARIDUS		
Rapla, Märjamaa, Kohila, Juuru ja Järvakandi gümnaasiumite	2010 - ...	KOV-d, MV

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
jätkusuutlikkuse tagamine		
Raikküla Kooli tegevuse toetamine	2010 - ...	KOV-d, MV
Kehtna MTK õppehoone laiendamine	2010-2015	Kehtna MTK
Märjamaa õpilaskodu ehitus	2010-2012	Märjamaa vald
Rapla õpilaskodu renoveerimine	2010-2011	Rapla vald
Kohila Gümnaasiumi õpilaskodu rajamine	2012	Kohila vald
Eidapere kooli õpilaskodu laiendamine	2010-2015	Kehtna vald
Kehtna MTK õpilaskodu rekonstrueerimine	2010-2015	Kehtna MTK
Vigala TTK õpilaskodu rekonstrueerimine	2010-2015	Vigala TTK
Kohila Keskkonnahariduskeskuse rajamine	2010-2013	Kohila vald
HUVIHARIDUS		
Märjamaa Muusika- ja Kunstikooli juurdeehitus	2009-2011	Märjamaa vald
Rapla Muusikakooli löökpilliklasside ehitus, fassaadi uuendamine.	2010- 2015	Rapla vald
Kaiu Muusika ja Kunstide Kooli maja rekonstrueerimine ja ehitus	2010-2012	Kaiu vald
Kehtna Kunstide Kooli laiendus ja rahvamuusika alase tegevuse laiendamine	2010- 2015	Kehtna vald
Rapla Huvikooli kujundamine polüfunktsionaalseks keskuseks	2010- 2015	Rapla vald
Tööhajumuse kujundamise ja ümberõppe kursuste korraldamine Järvakandi Gümnaasiumi tööõpetus- ja ümberõppekeskuses	2009- 2015	Järvakandi Gümnaasium
Ehitus- ja käsitöökuste teemakeskuse rajamine Raplase	2010- 2015	Mittetulunduslik eestvedaja
Kohila Koolituskeskuse arendamine elukestva õppe keskuseks	2009-2013	Kohila vald Kohila Koolituskeskus
SOTSIAAL- JA TERVISHOIUVALDKOND		
Maakonna haigla ja hooldus- ja õendusvõrgustiku arengukavadele tuginevate EL SF projektide koostamine	2010 - 2015	MV+ ROL+ KOVid+ haigla juhtkond
AS Märjamaa Haigla		Märjamaa vald
Ühiste tervisedenduslike projektide	2010 - 2015	KOV-d

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
elluviimine		
Rapla erilasteaia Pääsupesa rekonstrueerimine ja laiendamine	2010 - 2015	Rapla vald
Maidla lastekodu uute majade rajamine	2010 - 2015	Juuru vald
Käru tervisekeskuses iseseisva statsionaarse õendushooldusteenuste osutamine	2010 - 2015	Käru vald
Eidapere hooldekodu väljaehitamine	2010 - 2015	MTÜ Elupuu
Järvakandi hooldekodu laiendamine	2010 - 2015	Järvakandi vald
Vigala hooldekodu laiendamine	2011 - 2015	Vigala vald
NOORED		
SA RINK (Raplamaa Info ja Nõustamiskeskus) väljaarendamine ja võrgustiku loomine	2010-2011	ROL, KOV-d
MAAKONNA TURUNDUS		
Maakondliku turundussündmuse kavandamine ja elluviimine	2010-2011	RAEK+MV+ROL+kultuuri- ja PR rahvas
Messide ja muude turunduskanalite tarbeks toota Raplamaa vaatamisväärsustest ning üritustest ca 15-20 minutiline video	2012	Maavalitsus
Raplamaa turismiobjektide märgistamine lisaviitadega ning olemasolevate värskendamine	2013	MTÜ Raplamaa Turism, Maavalitsus
Infopäevad ajakirjanikele ja turismikorraldajatele	Igal aastal 1x	Maavalitsus, SA Põhja Eesti Turism
Raplamaa tunnuselemendi väljamõtlemine, selle teostus ja müük	2013	Rapla TIK, RAEK
Voldik "101 fakti Raplamaast"	2012	Maavalitsus
Joonistatud turismikaardi koostamine	2010	Rapla TIK, RAEK
Tutvustada ettevõtetele Raplamaa tunnuslause, logo kasutusvõimalusi oma tegevuses	2010	RAEK
Maakondliku ettevõtlusmessi taaskorraldamine	2013	RAEK
Maakonna investeerimisvõimaluste kataloogi koostamine	2011	RAEK
Rummu Jüri kuju arendamine piirkondlikuks märgiks (võistlused, etendused, meened jms)	2012	Kehtna vald ja seltsid
Agnese ja Gabrieli lugu	2015	Kaiu vald

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
Muinsuskaitse objektide eksponeerimine	2010-2012	Muinsuskaitseamet
Rattaradade viidastamine	2013	Rattaga Raplamaal
KOKKULEPPED JA ARENDUSPROJEKTID		
Elanikele oluliste riiklike ja erateenuste olemasolu tagamine maakonnas	pidev	ROL, MV
Luaa maakondlik kultuuriliit (MTÜ)- või spordi- ja kultuuriliit ROL-i juurde.	2010-2011	Kultuuri MTÜ-d, kultuurispetsialistid
Maakondliku "koostöökokkuleppe" koostamine ja kokkuleppimine	2010-2015	MV+ROL+RAEK+partnerluskogu+ kõik teised maakonna koostööorganisatsioonid
Sisseostetavate ja valla poolt pakutavate teenuste hinna analüüs	2010/2011	ROL
INFRASTRUKTUURI OBJEKTID		
Rapla turg	2010	Rapla vald, turu haldaja
Hotell Raplas		Ettevõtja
Restoran Raplas		Ettevõtja
SÜNDMUSED		
Rapla Kirikumuusika Festival	Igal aastal	Rapla kogudus
Raplamaa (m)elu mess	Igal aastal	Rapla vald, RAEK, MTÜ Eesti Tervise-edenduse Ühing
Filmifestival Kaader	Igal aastal	Rapla Vesiroosi Gümnaasium
Vesiroosivisioon	Igal aastal	Rapla Vesiroosi Gümnaasium
Linna Pea Rock	Igal aastal	Eesti Lavamuusika Ühing
Lennunduspäev /-festival	Alates 2010 igal aastal	Lennuvälja haldaja, Rapla vald
Varbola puu	Igal aastal	Varbola KHS, RMK
Märjamaa Folk	Igal aastal	Märjamaa vald
BIG Kuldliiga Kohila etapp	Igal aastal	Peakorraldaja on MTÜ Spordiürituste Korraldamise Klubi, koostööpartner Kohila vald ja Kohila Spordikompleks
Tohisoo keraamikasümposion ja potilaat	Igal aastal	Kohila vald
Kapa muusikafestival (Kaparock ja Kapa Klassika)	Igal aastal	Eesti Lavamuusika Ühing Kohila vald
Lelle Alternatiiv	Igal aastal	MTÜ Lelle Alternatiiv
Vigala Hard Rock Laager	Igal aastal	MTÜ Hard Rock Klubi
Rabarock	Igal aastal	Järvakandi vald
Maakonna laulu- ja tantsupeod	Igal aastal	MV

Objekt, sündmus või uus algatus	Aeg	Eestvedaja
Memme-taadi peod	Igal aastal	Pensionäride Ühendus, KOV-d
Järvakandi rahvusvaheline puu puusümposion	Igal aastal	Järvakandi vald
Vabariiklikud ja rahvusvahelised õpilaste klaasikunsti konkursid	pidev	Järvakandi vald, eesti klaasikunstnikud
Eesti koorijuhtide suvelaager Vana - Vigalas	Igal aastal	Eesti Koorijuhtide Ühing
Talvine kalapüügi võistlus "Loosalu Ahven"	Igal aastal	Kaiu Kalaklubi
Vilbergite karikavõistlused	Igal aastal	Kaiu Laskurklubi
Jaunikross Kuimetsas	Igal aastal	Laansoo & Co
Käru järvemuusika päev	Igal aastal	Käru vald

7.2 Lisa 2. Ministeriumide ja allasutuste esindatus maakondades

	Kärdla	Kuussaare	Haapsalu	Tallinn	Rakvere	Jõhvi	Rapla	Paide	Jõgeva	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Põlva	Võru
Haridusministeerium															
Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus				x											
Eesti Hariduse ja Teaduse Andmesidevõrk												x			
Eesti Noorsootöö Keskus (ENTK)				x											
Keeleinspeksioon				x									x		
Justiitsministeerium															
Maa- ja halduskohtud ning ringkonnakohtud	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Prokuratuur		x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x
Vanglad				x		x						x			
Registrite ja Infosüsteemide Keskus				x											
Eesti Kohtuekspertiisi Instituut				x					x		x				
Andmekaitse Inspeksioon				x											
Kohtute Raamatupidamiskeskus												x			
Kaitseministeerium															
Kaitsevägi				x						x					
Kaitseliit			x	x	x		x		x	x			x	x	x
Kaitseressursside Amet (KRA)				x								x			
Kaitseväge ja KRA arstlikud komisjonid	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x		x
Keskkonnaministeerium															
Maaamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Keskkonnainspeksioon	x	x	x	x		x	x	x	x	x		x	x	x	x
Keskkonnaamet	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x		x
Info- ja Tehnokeskus				x											
Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut				x											
Metsakaitse- ja Metsauenduskeskus				x								x			
Loodusmuuseum				x											
Põlula Kalakasvatus															
RMK	x			x			x						x		x
Kultuuriministeerium															

	Kärbla	Kuressaare	Haapsalu	Tallinn	Rakvere	Jõhvi	Rapla	Paide	Jõgeva	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Põlva	Võru	
Muinsuskaitseamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Teatrid				x						x		x				
Muuseumid	x	x	x	x				x		x	x	x	x		x	
Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium																
Konkurentsiamet				x												
Lennuamet				x												
Maanteeamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Patendiamet				x												
Tehnilise Järeelvalve Amet				x												
Tarbijakaitseamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Veeteede Amet		x	x	x		x				x		x				
Eesti Riiklik Autoregistrikeskus	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Patendiraamatukogu				x												
Riigi Infosüsteemide Arenduskeskus				x												
Põllumajandusministeerium																
Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet		x	x		x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	
Veterinaar- ja Toiduamet		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Põllumajandusamet		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Jõudluskontrolli Keskus (Zootehnikud)		x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Põllumajandusuuringute Keskus																
Veterinaar- ja Toidulaboratoorium		x		x	x							x				
Maamajanduse Infokeskus																
Rahandusministeerium																
Maksu- ja tolliamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Statistikaamet				x												
Riigihangete Amet				x												
Siseministeerium																
Maavalitsused	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus				x												
Politsei		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Päästeamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Piirivalveamet	x	x	x	x		x							x		x	
Kaitsepolitsei				x						x		x			x	

	Kärdla	Kuressaare	Haapsalu	Tallinn	Rakvere	Jõhvi	Rapla	Paide	Jõgeva	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Põlva	Võru
Kodakondsus- ja Migratsiooniamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Sotsiaalministeerium															
Kemikaalide Teabekeskus				x											
Mürgistusteabekeskus				x											
Ravimiamet				x								x			
Sotsiaalkindlustusamet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tervise Arengu Instituut				x								x			
Tervisekaitseinspeksioon	x	x	x	x	x						x	x	x		x
Tervishoiuamet				x											
Tööinspeksioon	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Töötukassa	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Välisministeerium															
Pole maakonnakeskustes esindusi															